

บทที่ 3
สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

สำหรับการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษานั้น จะศึกษาใน 2 ระดับได้แก่ การศึกษาในระดับจังหวัดเพื่อให้เห็นภาพรวมของพื้นที่ทั้งหมดเพื่อให้ทราบว่าในอนาคตนั้นจังหวัดนครราชสีมาจะมีการเติบโตไปในอนาคต และ ศึกษาลึกลงในรายละเอียดเฉพาะพื้นที่ศึกษาซึ่งได้แก่ในเขตการวางผังเมืองรวม นครราชสีมา เพื่อให้ทราบว่าพื้นที่สีเขียวภายในเขตการวางผังเมืองรวม และชุมชนเมืองจะต้องได้รับการพัฒนาพื้นที่สีเขียว การศึกษาจะศึกษาข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1. ข้อมูลระดับจังหวัดนครราชสีมา การศึกษาข้อมูลในระดับจังหวัดจะศึกษาถึงความสำคัญสภาพทางด้านภูมิศาสตร์ของภาพรวมจังหวัดเพื่อให้ถึงภาพรวมของพื้นที่

3.1.1. สภาพทั่วไปและความสำคัญของจังหวัดนครราชสีมา

นครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ 255 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 264 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราชระหว่างเส้นรุ้งที่ 14-16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101-103 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 150- 300 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 21,234.99 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,808,728 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.20 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากเชียงใหม่ และมีพื้นที่มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบัน แบ่งการปกครองออกเป็น 26 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ 283 ตำบล การปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น เทศบาล 46 แห่ง ประชากร ณ เดือน ธันวาคม 2541 มีทั้งหมด 2,534,287 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยเป็นศูนย์กลางการปกครอง และค้าขายของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่อดีต เคยเป็นที่ตั้งของฐานทัพสหรัฐอเมริกา ส่วนหนึ่งในช่วงสงครามเวียดนาม มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดกับ จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับ จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดกับ จังหวัดสระบุรี ชัยภูมิ และลพบุรี

นครราชสีมามีความสำคัญทั้งในระดับภูมิภาค และอนุภูมิภาคโดยในความสำคัญนั้น มีต่อเนื่องเรื่อยมานับตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2515-2519) กำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) กำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) กำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางบริการสินค้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมอุตสาหกรรมการเกษตรที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น และอุตสาหกรรมบริการเพื่อเชื่อมโยงกับการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ถูกกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางเมืองหลักที่พัฒนาต่อเนื่องจากแผนฉบับที่ 5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ได้กำหนดให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ภาคตะวันออก และเป็นศูนย์กลางเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) กำหนดให้เป็นเมืองหลักต่อเนื่องและ เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จะเห็นได้ว่าจังหวัดนครราชสีมา มีบทบาทที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างต่อเนื่องเรื่อยมา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 3 ประกอบกับตำแหน่งที่ตั้งของเมืองอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม โดยทำหน้าที่เป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างภาค (Linkages of Region) ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่างตลอดจนตอนกลาง โดยผ่านเครือข่ายการคมนาคมของ จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงการเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งภาคตะวันออกเฉียง ผ่านจังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และชลบุรี เหตุผลดังกล่าวทำให้นครราชสีมาเติบโตอย่างรวดเร็วกว่าจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ในทุกด้านโดยส่วนหนึ่งของการเติบโตเป็นผลพวงมาจากการกำหนดนโยบายในระดับประเทศ

3.1.2. ประวัติความเป็นมาของชุมชนเมืองนครราชสีมา

นครราชสีมาเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานโดยปรากฏร่องรอยและหลักฐานที่แสดงว่ามี การพัฒนาการของชุมชนเมืองมาจากอดีต ตั้งแต่เมื่อราว 3,000 - 4,000 มาแล้ว (นวลจันทร์ ภาณุรัตน์ และ คณะ : 2540: 175) โดยมีประวัติความเป็นมาดังรายละเอียด

นครราชสีมาเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบกว้างขวางมีพัฒนาการมานานที่บริเวณเขาจันทร์งาม อำเภอสีคิ้ว มีภาพเขียนแสดงการดำเนินชีวิตของคนในสังคมล่าสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการขุดค้นทางโบราณคดี พบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกษตรกรรมเก่าแก่ที่สุดของเมืองนครราชสีมา เมื่อประมาณ 3000 ปี มาแล้วที่บ้านธารปราสาท อำเภอโนนสูง (นวลจันทร์ ภาณุรัตน์ และ คณะ : 2540: 175) ในราวพุทธ ศตวรรษที่ 11-13 อาณาจักรเจนละของขอมได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏ หลักฐานที่ปราสาทหินภูมิโปน จังหวัดสุรินทร์ และเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นโบราณสถานอัน เนื่องมาจากศาสนาพราหมณ์ของอาณาจักรเจนละ แสดงให้เห็นว่าในช่วงนั้นบริเวณเมืองนครราชสีมา ก็อยู่ ภายใต้อำนาจการปกครองของขอม และยังปรากฏหลักฐานว่าขอมแผ่อำนาจมาถึงพินายด้วย (นวลจันทร์ ภาณุรัตน์ และ คณะ : 2540: 175 อ้างถึง ดี จี อี ฮอลล์: 2522: 123-124)

ในราวพุทธศตวรรษที่ 15 ขอมสมัยพระนคร หรืออาณาจักรกัมพูชา ได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาเมือง นครราชสีมา เพราะปรากฏพระนามของพระเจ้ายศวรมันที่ 1 (พ.ศ. 1432) ที่ปราสาทหินพนมวัน ต.บ้าน โปธิ์ อำเภอเมือง มีการสร้างปราสาทหินเมืองแขกที่ตำบลโคราช พบศิลาจารึกทับหลังพระนารายณ์มหาราช ที่อำเภอเมือง นอกจากนี้ยังมีการสร้างปราสาทหินพินาย สมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 และสร้างต่อเนื่องมา จนสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อาณาจักรของขอมได้เสื่อมลง เมืองนครราชสีมาจึงมารวมกับอาณาจักรกรุงศรี ออยุธยา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1

ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้โปรดให้สร้างเมืองสำคัญที่อยู่ชายแดนสำหรับป้องกันราชอาณาจักรหลายเมือง เช่น เมืองนครศรีธรรมราช เมืองพิษณุโลก เมืองเพชรบูรณ์ เป็นต้น แต่เมืองที่ สำคัญทางชายแดนด้านตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่มี จึงดำรัสให้ตั้งเมืองขึ้นใหม่ โดยย้ายเมืองมาที่ตำบล โคราช อำเภอสูงเนินมาสร้างเป็นเมืองที่ป้อมปราการและคูล้อมรอบ แล้วเอานามเมืองเดิมทั้งสองเมือง คือ เมืองเสมา กับ เมืองโคราชมาประ มาผูกเป็นนามเมืองใหม่เรียกว่า “เมืองนครราชสีมา” ลักษณะเมืองที่สร้าง ขึ้นในครั้งนั้นสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้โปรดให้ช่างชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ออกแบบก่อสร้างประตูเมือง และ กำแพงเมืองมีรูปทรงคล้ายประตู และ กำแพงพระราชวังของพระองค์ที่จังหวัดลพบุรี กำแพงเมืองโดยรอบยาว 1,700 เมตร และกว้าง 1,000 เมตร (1.7 ตารางกิโลเมตร) ก่อด้วยใบเสมาเรียงรายโดยรอบ มีป้อม ปราการโดยรอบ 15 ป้อม ประตูเมือง 4 ประตู สร้างด้วยศิลาแลงมีชื่อดังนี้ ประตูแสนพล ชาวบ้านเรียก ประตูน้ำ อยู่ทางทิศเหนือ ประตูไชยณรงค์ ชาวบ้านเรียกประตูผี อยู่ทางทิศใต้ ประตูพบบ้านชาวบ้านเรียกว่า ประตูตะวันออก อยู่ทางด้านทิศตะวันออก และประตูชุมพล ชาวบ้านเรียกว่าอะไรไม่ปรากฏอยู่ทางด้านทิศ ตะวันตก (ศรีอุไร ต้นติลปิกร: 2536: 41) ภายนอกกำแพงเมือง ขุดคูกว้าง 30 เมตร สำหรับมิให้ข้าศึกบุก รุกเข้าถึงกำแพงเมือง การเลือกที่ตั้งของเมืองคำนึงถึงความเหมาะสมด้านยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ โดยตั้งอยู่ใน

ทำเลที่ข้าศึกต้องผ่าน และเป็นที่สูงตัวเมืองมีเครื่องกีดขวางโดยธรรมชาติ ไม่ให้ข้าศึกเข้าโจมตีได้ง่าย (วัชรพร ศรีสังจะเลิศวาจา :2523 อ้างถึง สวัสดิ์ สายขุนทด : 2521:1-3)

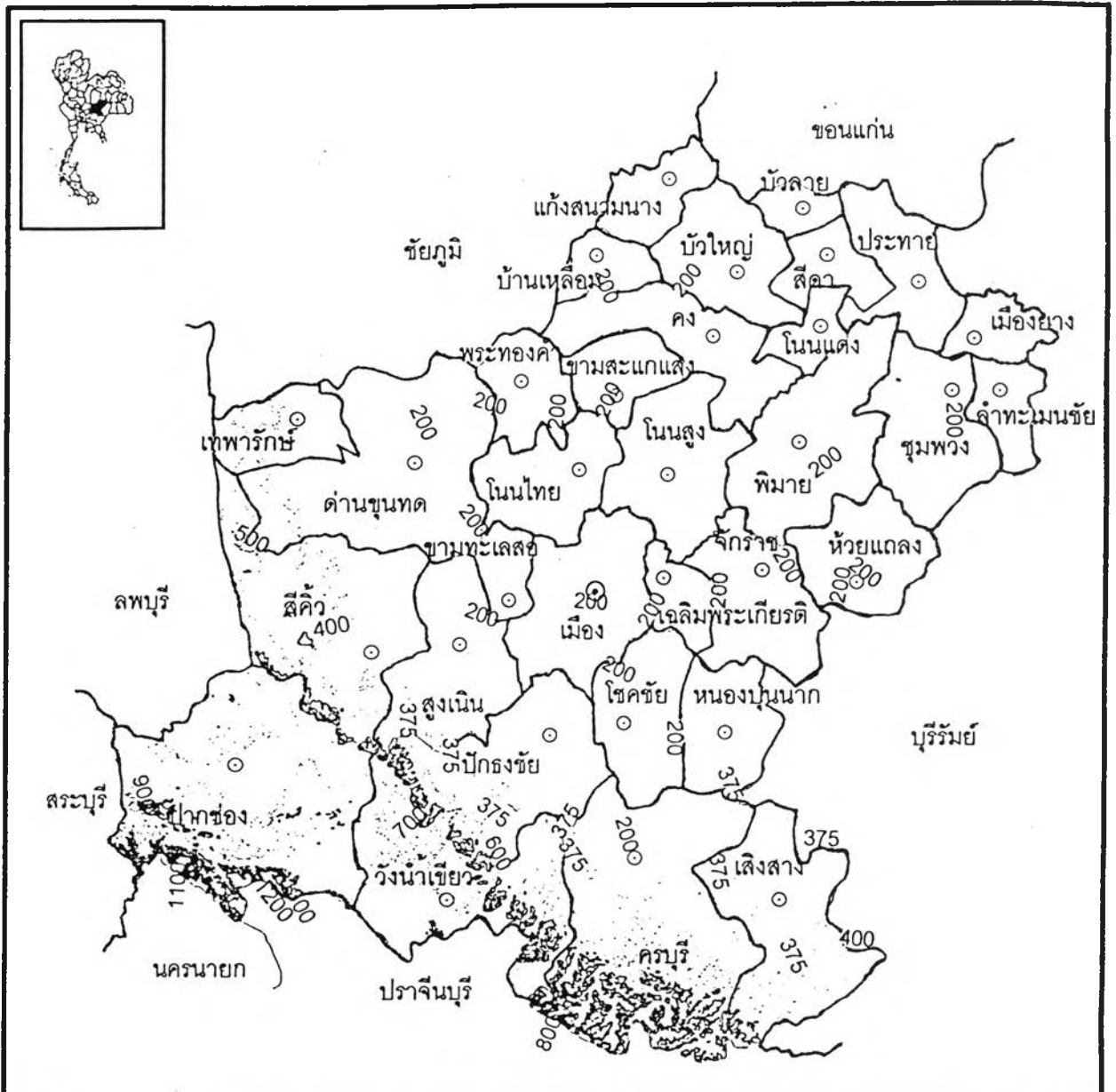
ลักษณะของผังเมืองโคราชมีขนาดกว้างยาวเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส โดยแบ่งเนื้อที่ดินออกเป็นตารางหรือที่เรียกว่า Block ซึ่งแบ่งโดยเส้นถนนที่ตัดกันอย่างได้ฉาก และขนานกันเป็นช่วง ๆ เช่นตารางหมากรุก เรียกว่า Gridiron Pattern ผังเมืองลักษณะนี้เป็นผังเมืองที่อำนวยความสะดวกมากที่สุดแบบหนึ่ง ที่เมืองนครราชสีมาผังแบบนี้เช่นเดียวกับเมืองในยุโรปก็อาจเพราะเป็นเพราะนายช่างผังเมืองชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ออกแบบก็ได้และหลังจากสร้างเมืองตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเมืองนครราชสีมาก็เป็นเมืองสำคัญมาโดยตลอด จนกระทั่งรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ได้เป็นหัวเมืองเอก เพราะเป็นหัวเมืองสำคัญในการป้องกันพระราชอาณาจักร ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นทั้งเมืองหน้าด่านและเมืองใหญ่ที่มีพลเมืองมาก อยู่ต้นทางที่จะไปมา ระหว่างหัวเมืองอื่น ๆ ในลุ่มน้ำโขง กับหัวเมืองในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้วยอิทธิพลแวดล้อมตามสภาพภูมิประเทศเช่นนี้เมืองนครราชสีมาจึงคงเป็นชุมชนใหญ่ที่สำคัญมาแต่โบราณกาล และเนื่องจากว่าเป็นเมืองสำคัญสำหรับการปกครองของพระราชอาณาจักรทางด้านตะวันออก บรรดาสินค้าที่มาจากหัวเมืองตะวันออกเฉียงเหนือ และสินค้าที่จะส่งไปยังกรุงเทพฯ จะต้องผ่านช่องทางนี้ นครราชสีมาจึงเป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญโดยรับซื้อสินค้าจากหัวเมืองตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น หนังสัตว์ นอ งา และไหม ส่งเข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพฯ และรับซื้อสินค้าจากกรุงเทพฯ ไปจำหน่ายยังหัวเมืองเหล่านั้น ขอบเขตอิทธิพลการค้าขายของเมืองนครราชสีมา ครอบคลุมถึงหัวเมืองฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง แต่ต่อมาฝรั่งเศสเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณคาบสมุทรอินโดจีน จึงได้มีการจัดการค้าขายในบริเวณแม่น้ำโขงตอนใต้ โดยลำเลียงสินค้าจากบริเวณนั้นไปทางแม่น้ำโขง แต่ก็ไม่ได้ทำให้การค้าขายในเมืองนครราชสีมาเสื่อมลง เพราะสินค้าที่เกิดขึ้นได้จากทรัพยากรที่ดิน เช่น ไม้แก่น และผลไม้ มีทำเลที่จะเพาะปลูกมากมาย และในปี 2440 เป็นต้นมามีการก่อสร้างทางรถไฟสายแรกระหว่าง กรุงเทพฯ - นครราชสีมาขึ้น ก็ยิ่งทำให้การขนส่งสินค้าสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ปัจจุบันนครราชสีมายังคงความเป็นศูนย์กลางทางด้านการค้าให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงบทบาทการเป็นเมืองหลักในภูมิภาคอีกด้วย

3.1.3. สภาพทางด้านภูมิศาสตร์

สภาพภูมิประเทศทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมาเป็นที่ราบสูงถึงร้อยละ 95.36 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ประกอบด้วยพื้นที่ที่เป็นภูเขาที่สูง ที่ราบแบบลูกคลื่นลอนลาดจนถึงพื้นที่ราบ ซึ่งอาจแบ่งออกได้ เป็น 2 บริเวณ ได้แก่ บริเวณภูเขาและที่ชันทางด้านทิศตะวันตก และทิศใต้ของจังหวัดบริเวณนี้เป็นเขตติดต่อระหว่างนครราชสีมากับจังหวัดสระบุรี นครนายกและปราจีนบุรี ส่วนบริเวณที่ราบลุ่มน้ำมูลทางด้านทิศตะวันออกและทิศเหนือของจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ขอนแก่นและชัยภูมิ

บริเวณภูเขาและที่ชันทางด้านทิศตะวันตก เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาตองพญาเย็นซึ่งมีความสูงตั้งแต่ 400 เมตรขึ้นไป จนถึง 1,351 เมตร ส่วนทางด้านทิศใต้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสนกำแพง ซึ่งมีความสูงตั้งแต่ 300 เมตรขึ้นไป จนถึง 900 เมตร พื้นที่ระหว่างเทือกเขาส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลึก และลอนตื้น ตอนล่างของหุบเขามีสภาพลาดชันสูง เป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของจังหวัด และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เช่นแม่น้ำมูล ลำสะแะ ลำพระเพลิง และลำปลายมาศ

บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลด้านทิศตะวันออก มีพื้นที่กว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 150-300 เมตร ประกอบด้วยพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นพื้นที่ลอนลึก บริเวณใกล้เชิงเขาและพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ อยู่ในเขตอำเภอก และ กิ่งอำเภอกอื่น ๆ โดยสภาพทั่วไปลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดมีดังต่อไปนี้

เรื่อง : แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง : สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครราชสีมา

- สัญลักษณ์**
- 0 - 200 เมตร
 - 201 - 500 เมตร
 - 501 - 700 เมตร
 - 701 - 900 เมตร
 - 901 - 1300 เมตร

- เมตร
- เมตร
- เมตร
- เมตร
- เมตร

- ⊙ แสดงที่ตั้งจังหวัด
- แสดงที่ตั้งอำเภอ, กิ่งอำเภอ
- แสดงขอบเขตอำเภอ

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

แผนที่ที่ 3.2.

ก.สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศของจังหวัดนครราชสีมาหากจำแนกตามลักษณะภูมิอากาศของระบบ Koppen จะจัดไว้ในประเภททุ่งหญ้าเขตร้อน (Tropical Savanna) โดยมีลมมรสุมหลักพัดผ่านคือลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพัดจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือหรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้อากาศหนาวเย็นและแล้ง กับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดผ่านจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ หรือทิศใต้ทำให้อากาศชุ่มชื้น และมีฝนตกโดยทั่วไปสามารถแบ่งฤดูกาลออกได้ 3 ฤดูดังนี้

- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดผ่านมาจากมหาสมุทรอินเดีย
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งระยะนี้อากาศหนาวเย็นจากประเทศจีนแผ่มาปกคลุมโดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ
- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนพฤษภาคม

ข.อุณหภูมิ จากสถิติภูมิอากาศของจังหวัดนครราชสีมาในคาบ 30 ปี พบว่าอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีของจังหวัดเท่ากับ 27.4 องศาเซลเซียส และหากนำมาเปรียบเทียบกับระดับอุณหภูมิที่น่านสบาย (Comfort Zone) ซึ่งอยู่ระหว่าง 22-27 องศาเซลเซียสมีช่วงอุณหภูมิที่สูงกว่าเล็กน้อยแต่อย่างไรก็ตามระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์เป็นช่วงเวลาที่มื่ออากาศสบาย เพราะอยู่ในช่วงฤดูหนาว แต่เดือนอื่น ๆ อากาศค่อนข้างร้อน อุณหภูมิสูงสุดในเดือน เมษายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูร้อน อุณหภูมิประมาณ 36.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาว ประมาณ 16.8 องศาเซลเซียส และเมื่อนำอุณหภูมิมาเฉลี่ยในสูงสุดและต่ำสุดของทุกเดือนปรากฏว่าอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.8 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเท่ากัน 21.9 องศาเซลเซียส

ค.ปริมาณน้ำฝน จากสถิติปริมาณน้ำฝนของจังหวัดในคาบ 30 ปี พบว่าจังหวัดนครราชสีมาปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ตลอดทั้งปี 1,070.5 มิลลิเมตร โดยในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนมีฝนตกชุกที่สุดปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในช่วงนี้สูงถึงร้อยละ 84.39 ของปริมาณน้ำฝนตลอดทั้งปี โดยในเดือนกันยายนมีฝนตกเฉลี่ยมากที่สุดประมาณ 244.2 มิลลิเมตร และมีจำนวนวันฝนตกเฉลี่ยมากที่สุด 18.9 วัน เดือนธันวาคมเป็นเดือนที่มีฝนตกเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 3.6 มิลลิเมตร และมีจำนวนวันฝนตกเฉลี่ยน้อยที่สุด 0.9 วัน

ง.ความชื้นสัมพัทธ์ จากสถิติความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดพบว่า ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดทั้งปีร้อยละ 72 และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับระดับความชื้นที่น่านสบายซึ่งอยู่ระหว่างร้อยละ 20-75 แล้ว จะอยู่ในสภาพที่ใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุดของจังหวัดอยู่ในช่วงฤดูฝน คือเดือนกันยายน และตุลาคม เฉลี่ยประมาณร้อยละ 81 และ 80 ตามลำดับความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุดในช่วงฤดูร้อนคือเดือนมีนาคม เฉลี่ยร้อยละ 62 ช่วงเดือนที่ค่อนข้างจะสบายจะอยู่ในช่วงความชื้นสัมพัทธ์ไม่เกินร้อยละ 75 ซึ่งอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมิถุนายน

จ.พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นปัจจัยภูมิอากาศที่สำคัญและมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชและการสูญเสียน้ำจากดินและผิวดิน จากสถิติพลังงานรังสีดวงอาทิตย์ของจังหวัดในคาบ 30 ปี พบว่าพลังงานดวงอาทิตย์มีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยพลังงานรังสีดวงอาทิตย์จะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ นับจากเดือนมกราคม และมากที่สุดในเดือนเมษายน เฉลี่ยประมาณ 519 Cal/cm²/day ซึ่งเป็นช่วงฤดูร้อน หลังจากนั้นก็จะลดต่ำลงในเดือนกันยายน เฉลี่ยประมาณ 428 Cal/cm²/day ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนมีเมฆมากบดบังแสงอาทิตย์ แล้วเริ่มสูงขึ้นอีกเล็กน้อย ในเดือนตุลาคม และเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มต้นฤดูหนาว โดยพลังงานรังสีดวงอาทิตย์เฉลี่ยตลอดปีประมาณ 470 Cal/cm²/day

ตารางที่ 3.1 แสดงสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (2504-2533)ของจังหวัดนครราชสีมา

สถิติภูมิอากาศ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มี.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ตลอดปี
อุณหภูมิ													
สูงสุด	30.6	33.5	35.8	36.5	34.9	34.1	33.6	33.1	32.1	30.9	29.7	29.3	32.8
ต่ำสุด	16.8	20.2	22.2	24	24.5	24.3	23.9	23.7	23.6	22.6	20.2	17.1	21.9
ความชื้นสัมพัทธ์ (%)													
เฉลี่ย	65	63	62	67	74	74	75	77	81	80	74	68	72
ปริมาณน้ำฝน(mm)													
เฉลี่ย	4.6	20.5		65.8	152.1	104.5	122.5	128	244.2	152.1	31	3.6	1070
จำนวนวันฝนตก	1.1	2.4	5.3	7.8	15.4	13.4	14.5	16.1	18.9	12.4	3.9	0.9	112.1
พลังงานรังสีดวงอาทิตย์ Cal/cm ² /day													
เฉลี่ย	454	486	498	519	516	476	466	454	428	454	454	438	470

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา 2535

3.1.4. สภาพทางสังคม

เนื่องจากเป็นเมืองศูนย์กลางการติดต่อระหว่างชุมชนที่อยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา กับลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล ประกอบกับสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นป่าเขาเขตต้นน้ำลำธาร ประชากรจึงประกอบไปด้วย หลายชาติพันธุ์โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

ก.กลุ่มสังคมเก่า หรือกลุ่มคนไทยโคราช ภาษาที่ใช้คือภาษาโคราช

ข.กลุ่มสังคมใหม่ เป็นกลุ่มที่อพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ภาษาที่ใช้พูดแต่ที่มา

ค.กลุ่มคนไทยอีสาน มีลักษณะกึ่งไทย-ลาว ภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสาน

สำหรับศาสนาชนบทรวมประเพณีของจังหวัดบรรพบุรุษชาวโคราชได้สร้างแบบแผนชีวิตอันเป็นประเพณีสืบทอดต่อกันมาจนเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะท้องถิ่นจนกระทั่งยึดถือเป็นประเพณีของชาวโคราชในที่สุดได้แก่ ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การทำศพ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญวันสารท ฯลฯ ส่วนลักษณะครอบครัวมีความแตกต่างกันในแง่ของชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ลักษณะชุมชนเมืองนั้นไม่แตกต่างไปจากชุมชนเมืองของที่อื่น ซึ่งส่วนมากจะเป็นครอบครัวเดี่ยว ในสังคมเมืองบางครอบครัวยังมีการแบ่งหน้าที่ตามเพศ แต่คนโคราชส่วนมากยังเห็นว่างานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิงส่วนลักษณะครอบครัวชนบทส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย ประกอบด้วยญาติพี่น้อง มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในครอบครัว รวมถึงเพื่อนบ้านใกล้เคียง (ลักษณะ สกอลิซเรตลีมา :2531;7)

คนโคราชมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่บ่งบอกความเป็นโคราชที่โดดเด่นเช่น มีบ้านโคราช ภาษาโคราช สภาพบ้านเรือนเป็นไม้ตุงสูง มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ เช่นไม้ผล ละมุด ฝรั่ง ไม้ดอก ไม้ประดับ ซึ่งเป็นไม้ไทย กลิ่นหอม เช่น จำปี จำปา ชมนาด มณฑา ยี่หุบ ราชวดี ฯลฯ หลังบ้านมีพืชผักสวนครัว และสมุนไพร บ้านที่เป็นบ้านขุนนางหรือผู้มีฐานะ จะมีบริเวณที่กว้างขวาง มีบ่อน้ำ สระน้ำ สำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้อาบซักล้าง หากไม่มีบ่อน้ำ สระน้ำ ก็จะไปตักน้ำที่สระประจำเมือง เช่นสระบัว สระขวัญ สระแก้ว นอกจากนี้รั้วบ้าน

อาจเป็นเสาไม้เรียงกันหรือปลูกพืชพรรณไม้ดอก ไม้กินได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมั่นคงแข็งแรงนัก สามารถเดินล้มได้ และติดต่อกับเพื่อนบ้านได้

3.1.5. ลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัด

จากรายงานสถิติจังหวัดนครราชสีมาปี 2540 พบว่าประชากรของจังหวัดนครราชสีมาร้อยละ 75 มีอาชีพ เกษตรกรรม ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ข้าวนาปี โดยมีพื้นที่ปลูกข้าว 3,510,737 ไร่ พืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง รองลงมาได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยตามลำดับ สำหรับไม้ผลและไม้ยืนต้นที่ปลูกมากที่สุดคือมะม่วงรองลงมาได้แก่น้อยหน่า การปศุสัตว์ของจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่เลี้ยงสัตว์มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ โค กระบือ และสัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ และเป็ด

สำหรับการอุตสาหกรรม ปี 2540 มีจำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมจำนวน 6,120 แห่ง มีลูกจ้างจำนวน 134,970 จำนวนสถานประกอบการมีเขตอุตสาหกรรม 2 แห่ง คือเขตอุตสาหกรรมสุรนารี มีโรงงานจำนวน 53 โรงงาน และเขตนิคมอุตสาหกรรมแก่งสนามนางมีพื้นที่ทั้งหมด 5,572 ไร่

การพาณิชย์กรรมใน ปี 2540 มีผู้จดทะเบียนพาณิชย์ 13,112 ราย เป็นนิติบุคคลจำนวน 5,353 ราย การธนาคาร มีธนาคารพาณิชย์ จำนวน 97 แห่ง ธนาคารออมสิน 17 แห่ง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจำนวน 27 แห่ง ธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์มีจำนวน 18 แห่ง ธนาคารพาณิชย์ 97 แห่ง รวมเงินฝาก 48,197.90 ล้านบาท และในปี 2540 จังหวัดนครราชสีมาเก็บภาษีได้รวม 20,40 ล้านบาท ประเภทภาษีที่เก็บได้มากที่สุดได้แก่ ภาษีบุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่มตามลำดับ และที่เก็บได้ต่ำสุดคือภาษีการค้า

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัด สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดโดยดูจากผลิตภัณฑ์จังหวัด และการเปลี่ยนแปลง ณ ราคาคงที่ ปี 2531 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงโครงสร้างการผลิตของจังหวัดนครราชสีมา ปี 2532-2538 ณ ราคาคงที่ปี 2531

สาขาการผลิต	2532		2538		ส่วนแบ่ง	
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ
เกษตรกรรม	9,056,829	29.57	11,328,537	17.76	2,271,708	6.85
เหมืองแร่	92,660	0.30	1,062,179	1.67	969,519	2.92
อุตสาหกรรม	2,911,580	9.51	17,211,068	26.99	14,299,488	43.13
การก่อสร้าง	2,388,336	7.80	6,368,042	9.98	3,979,706	12.00
การไฟฟ้า-ประปา	801,638	2.62	1,443,873	2.26	642,235	1.94
การคมนาคมขนส่ง	1,160,614	3.79	2,936,486	4.60	1,775,872	5.36
การค้าส่งและค้าปลีก	5,719,334	18.67	8,758,002	13.73	3,038,668	9.17
การธนาคาร และการประกันภัย	1,024,760	3.35	2,867,381	4.50	1,842,621	5.56
อสังหาริมทรัพย์	1,642,779	5.36	1,858,286	2.91	215,507	0.65
การบริหารและการป้องกันประเทศ	1,988,330	6.49	2,540,603	3.98	552,273	1.67
การบริการ	3,841,135	12.54	7,405,158	11.61	3,564,023	10.75
รวม	30,627,995	100.00	63,779,615	100.00	33,151,620	100.00

ที่มา: กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จะเห็นได้ว่า สาขาการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวในเชิงปริมาณมากที่สุดได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 43.13 ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้รับให้เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมเขต 3 ซึ่งให้สิทธิพิเศษกับผู้ลงทุน เป็นการจูงใจให้มีผู้ประกอบการเข้ามาลงทุนในจังหวัด ส่วนสาขาที่มีการขยายตัวในมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมจังหวัดรองลงมาได้แก่ สาขาการก่อสร้าง และสาขาการบริการตามลำดับ ส่วนสาขาการผลิตอื่น ๆ พบว่ามีการขยายตัวในทุกสาขา ซึ่งทำให้มองได้ว่าเศรษฐกิจของนครราชสีมา มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา

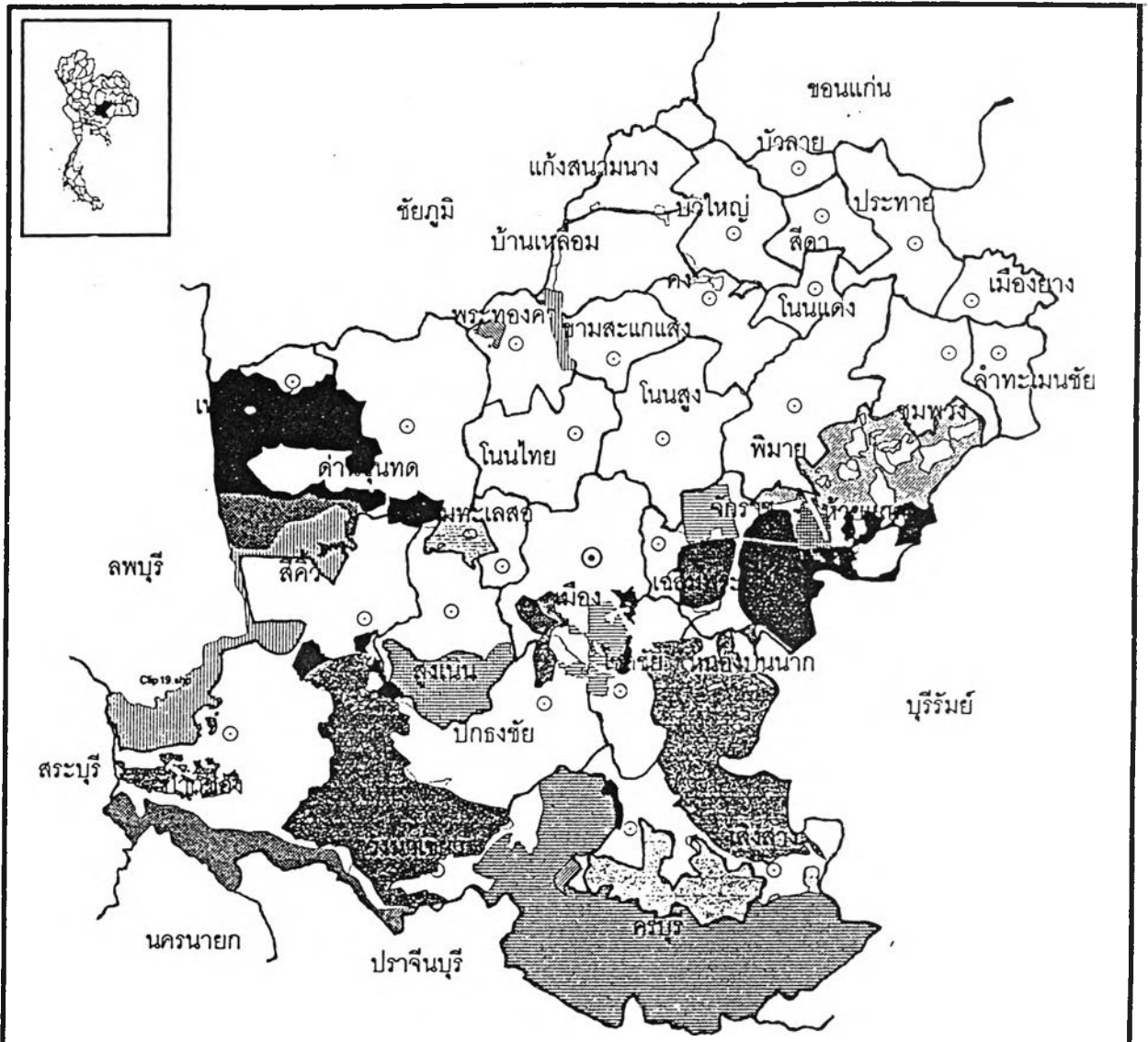
3.1.6. ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัด

ก.ทรัพยากรดิน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการเกษตรกรรม ลักษณะดินในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ที่เกิดจากตะกอนที่ถูกพัดพามาทับถมกันนานแล้ว และผ่านการเปลี่ยนแปลงทางสัณฐานวิทยา โดยกระบวนการการชะล้างกัดกร่อน และปรับระดับพื้นที่ทำให้เกิดความสูงต่ำเป็นลอนคลื่นแตกต่างกัน ดินที่พบในพื้นที่ที่ค่อนข้างสูงมักจะมีอายุมาก บางส่วนจะเป็นดินที่เกิดจากการสลายตัวผุพังของดินทราย ซึ่งมักจะพบในบริเวณภูเขาและที่ลาดเชิงเขาเป็นดินที่ง่ายต่อการชะล้างพังทลายสูง เมื่อจำแนกดินตามลักษณะของดิน ในจังหวัดออกตามสมรรถนะ หรือความสามารถในการใช้ประโยชน์จากที่ดินสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ร้อยละ 55 ของจังหวัด ส่วนมากอยู่บริเวณทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด กลุ่มดินนาครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ส่วนมากจะอยู่ในบริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด พื้นที่ภูเขาครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 15 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณทิศใต้และทิศตะวันตกของจังหวัด กลุ่มดินคละ ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนมากจะอยู่บริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกของจังหวัด และพื้นที่กลุ่มดินเค็ม มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัด ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนบนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด

ข.ทรัพยากรน้ำ นครราชสีมา มีลุ่มน้ำต่าง ๆ 9 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำมูล ลุ่มน้ำลำปลายมาศ ลุ่มน้ำลำภาคตอนต้น ลุ่มน้ำลำจักราช ลุ่มน้ำลำมูลบน-ลำพระเพลิง ลุ่มน้ำลำตะคอง ลุ่มน้ำลำเชียงไกร ลุ่มน้ำลำสะเทต และลุ่มน้ำลำชี และมีแหล่งน้ำใต้ดินของจังหวัด ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ดี พบบริเวณตอนใต้และตะวันออกของจังหวัด ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จักราช และพิมาย ระดับน้ำอยู่ลึกจากผิวดิน 100-300 ฟุต คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี นอกจากนี้ยังมีน้ำจากแหล่งน้ำและการชลประทาน ในรูปอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 442 โครงการ โดยมีพื้นที่โครงการชลประทานทั้งสิ้น 1,705 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,065,625 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.3 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

ค.ทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ป่าไม้ ตามกฎหมายรวมทั้งสิ้น 10,905.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,815,937.5 ไร่คิดเป็นร้อยละ 53.2 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง คืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติทับลาน วนอุทยานอีก 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีป่าสงวนแห่งชาติอีก 30 แห่ง และป่าสงวนเตรียมการอีก 5 แห่ง

ง.ทรัพยากรแร่ธาตุ จากแผนที่ธรณีวิทยาของประเทศไทย กรมทรัพยากรธรณีพบว่า พื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ประกอบด้วยหินชุดโคราช และบางส่วนมีหินชุดราชบุรี ดังนั้นทรัพยากรแร่ธาตุที่สำรวจพบในแหล่งต่าง ๆ ของจังหวัดนครราชสีมาได้แก่ เกลือหิน (Rock salt) ในท้องที่อำเภอพิมาย โนนไทย บัวใหญ่ โนนสูง และด่านขุนทด แร่โปแตช พบในรูปของ Carmelite ในท้องที่อำเภอ เมืองนครราชสีมา โนนสูง พิมาย แร่ทองแดงพบที่อำเภอปากช่องเป็นต้น

เรื่อง : แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง : สภาพป่าไม้ของจังหวัดนครราชสีมา

สัญลักษณ์		
■ ป่าเขาหลวง	■ ป่าท่าช้าง, ป่าดินดาน	■ ป่าหนองแดงจิกวรรณแปลงที่สอง
■ ป่าเขาหินประดู, ป่าเขาชะกออ	■ ป่าต้นบงเฮอร์	■ ป่าหนองนวง, ป่ากระทกษาเขื่อนแปลงที่ตลง
■ ป่าเขาเขื่อน, ป่าเขาเขื่อนชั้น	■ ป่านครราชสีมา, ป่าโนนชัย	■ ป่าดินแฉกไฟฟ้า
■ ป่าเขาภูหลวง	■ ป่านครราชสีมา, ป่าผดัด, ป่าไรดัด	■ ป่าชำกับบ้านท่าม่วง
■ ป่าเขาเขื่อนคำ, ป่าเขาบง, ป่าเขาอ่าง	■ ป่านครราชสีมา, ป่าปึกธงชัย	■ ป่าชำกับบ้านท่าม่วง
■ ป่าครบุรี	■ ป่าเขาถกลึก	■ ป่าชำกับบ้านท่าม่วง
■ ป่าโคกหลวง	■ ป่าปากช่อง, ป่าภูสี	■ ไม้ไฟฟันป่า
■ ป่าโครงการรถไฟเมืองค, ป่าบัวใหญ่	■ ป่าลิ้นตา	■ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
■ ป่าดงกระดี่, ป่าอำพันกลาง	■ ป่าวิเศษแปลงที่สอง	■ อุทยานแห่งชาติพิทธาน
■ ป่าดงเห็บ	■ ป่าสวนกราด	
■ ป่าดงพญาเย็น	■ ป่าเมืองใหม่	
■ ป่าดงใหญ่	■ ป่าดงน้ำเขียว	
■ ป่าดงอีจานใหญ่	■ ป่าดงมัน	
■ ป่าท่าช้าง, ป่าหนองกระดี่	■ ป่าดงเห็บ, ป่าจิกวรรณ	

ที่มา : กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้

แผนที่ที่ 3.3.

3.1.7. โครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐานมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาโดยในการศึกษาจะเน้นโครงสร้างพื้นฐานทางด้านกายภาพ ที่สำคัญสำหรับเมือง ได้แก่

ก. การขนส่งและเส้นทางคมนาคม

- การคมนาคมทางบก และเครือข่ายถนนในจังหวัด นครราชสีมาจัดได้ว่ามีเส้นทางขนส่งทางบกอยู่ในระดับที่ไม่ด้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ งานศึกษาของ Jica ได้ชี้ให้เห็นว่า นครราชสีมา มีจุดเด่นเหนือกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในด้านการเดินทางติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และชายฝั่งภาคตะวันออก

แต่อย่างไรก็ตามจากปริมาณการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนรถในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาเป็นแนวโน้มที่ชี้ให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ที่มีต่อถนนที่มีคุณภาพในจังหวัด ซึ่งเมื่อรวมปริมาณรถที่ใช้จังหวัดเป็นทางผ่าน และมาทำธุรกิจและท่องเที่ยวภายในจังหวัด บทบาทของถนนมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสวัสดิภาพของประชาชนภายในจังหวัดมากยิ่งขึ้น โดยในแนวทางการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางถนน จากการศึกษาของ Jica ซึ่งพิจารณาแนวทางการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางถนนโดยเสนอแนะให้จัดระบบเส้นทางโดยสารประจำทาง เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน โดยเฉพาะอีสานตอนล่าง และปรับแนวระบบการขนส่งระหว่างหมู่บ้านในชนบท โดยเฉพาะจากหมู่บ้านไปสู่เมืองใหญ่ ๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าเกษตรไปสู่เมือง นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการขยายตลาดเกษตรไปสู่ผู้บริโภคและผู้ผลิต แปรสภาพผลผลิตทางเกษตรอีกด้วย การพัฒนาขีดความสามารถด้านการขนส่งทางถนนเพื่อให้จังหวัดนครราชสีมา มีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งของภาคอีสานตอนล่าง และศูนย์กลางอุตสาหกรรมภูมิภาค (คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ;2536)

การคมนาคมทางรถยนต์ของจังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วยเส้นทางคมนาคมที่สำคัญคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) เป็นถนนสายประธานของภูมิภาคเชื่อมระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเริ่มจากจังหวัดสระบุรีผ่านจังหวัดนครราชสีมา ไปสิ้นสุดที่จังหวัดหนองคาย และสามารถเชื่อมโยงกับถนนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนประเทศลาว โดยผ่านสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำโขงไปยังเวียงจันทน์ รวมระยะทางทั้งสิ้น ประมาณ 517 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างจังหวัดนครราชสีมา กับกรุงเทพมหานคร กับพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถเชื่อมโยงไปสู่เขตอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี บริเวณท่าเรือน้ำลึก และเขตอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ท่าเรือท่าเรือสำเภาจังหวัดชลบุรี บริเวณท่าเรือท่าเรือสำเภา และ เขตอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยองรวมระยะทางทั้งสิ้น 310 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 ซึ่งแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ที่อำเภอสีคิ้ว ด้านขุนทด ผ่านจังหวัดชัยภูมิ เชื่อมโยงพื้นที่ฝั่งตะวันตกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปสิ้นสุดที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย รวมระยะทางทั้งสิ้น 340 กิโลเมตรและส่วนที่เริ่มจากจังหวัดชัยภูมิตัดผ่านพื้นที่ตอนบนของจังหวัดนครราชสีมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางไปสิ้นสุดที่ริมฝั่งแม่น้ำโขงในเขตอำเภอเขมราฐจังหวัดอุบลราชธานี

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ที่อำเภอเมืองนครราชสีมา ผ่านอำเภอโชคชัย และพื้นที่ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างไปสิ้นสุดที่จังหวัดอุบลราชธานี รวมระยะทาง 385 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 205 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ที่อำเภอเมืองนครราชสีมา ผ่านอำเภอโนนไทย เข้าสู่อำเภอชัยบาดาลมาบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ผ่านภาคกลางตอนบน และขึ้นไปยังภาคเหนือ

โดยมีสถานีขนส่งในตัวจังหวัด 2 แห่ง ได้แก่ สถานีขนส่ง แห่งที่ 1 ตั้งอยู่บนถนนบูรินทร์ ตำบลในเมือง มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 5 ไร่ 3 งาน 51 ตารางวา เปิดให้บริการตั้งแต่ ปี 2510 มีจำนวนเที่ยวโดยสารที่วิ่งเข้าสู่สถานีประมาณ 1,224 เที่ยว ต่อวัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการบริการรถยนต์ภายในจังหวัด และสถานีขนส่ง แห่งที่ 2 ตั้งอยู่บนถนน มิตรภาพ ต.หมื่นไวย มีพื้นที่ 10 ไร่ มีจำนวนผู้โดยสารที่วิ่งเข้าสู่สถานีประมาณ 908 เที่ยวต่อวัน

- การคมนาคมทางอากาศ สภาพการคมนาคมทางอากาศปัจจุบันมีสนามบินของจังหวัดได้เปิดเที่ยวบินวันละ 2 เที่ยวบิน จากสถิติปี 2539 ที่จำนวนผู้โดยสารขาเข้า 45,550 คน ผู้โดยสารขาออกจำนวน 43,515 คน นอกจากนี้ยังมีสนามบินที่ตั้งอยู่ที่ อ.เฉลิมพระเกียรติ ที่อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 26 กิโลเมตร ในเส้นทางไปอำเภอจักราช ปัจจุบันมีบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) ทำการบินวันละ 2 เที่ยวบิน ด้วยอากาศยาน ATR ความจุ 65 ที่นั่ง ในเส้นทางกรุงเทพฯ - นครราชสีมา และนครราชสีมา-กรุงเทพฯ อัตราค่าโดยสารคนละ 540 บาท ในปี 2541 มีจำนวนผู้โดยสาร ขึ้น/ลง/ผ่าน รวม 98,475 คน อย่างไรก็ตามทางราชการได้มีนโยบายสนับสนุนการขนส่งทางอากาศ เป็น 4 ช่องทางการจราจรเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง และในปัจจุบันท่าอากาศยานนครราชสีมาได้รับการประกาศเป็นสนามบิน ศุลกากร ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2542 ซึ่งจะส่งผลให้เที่ยวการบินระหว่างประเทศสามารถทำการขึ้นลงที่ท่าอากาศยานนครราชสีมาได้

- การขนส่งทางรถไฟ เส้นทางขนส่งทางรถไฟ มีเส้นทาง 2 เส้นทางหลักที่ผ่านจังหวัด นครราชสีมา ได้แก่ เส้นทางกรุงเทพฯ - แก่งคอย - นครราชสีมา - สุรินทร์ - อุบลราชธานี และอีกเส้นทางหนึ่งได้แก่ เส้นทางกรุงเทพฯ - บัวใหญ่ - ขอนแก่น - อุดรธานี - หนองคาย เส้นทางที่มีผลกับชุมชนเมืองนครราชสีมาจะเป็นเส้นทางสายกรุงเทพฯ ปลายทางอุบลราชธานี

ข.การประปา ลำตะคองเป็นแหล่งน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตประปาที่สำคัญของจังหวัด 3 แห่ง ใช้น้ำดิบจากลำตะคองผลิตน้ำประปาได้แก่การประปาเทศบาลนคร การประปาปากช่อง การประปาสีคิ้วพื้นที่ดังกล่าว ส่วนเป็นแหล่งชุมชนของจังหวัดปัจจุบันเส้นทางจากอ่างเก็บน้ำลำตะคองสามารถส่งน้ำดิบได้ 90,300 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ซึ่งจำนวนนี้ต้องจ่ายให้การประปาเทศบาลนคร 79,300 ลูกบาศก์เมตร สุขาภิบาลสีคิ้ว 8,000 ลูกบาศก์เมตร สุขาภิบาลสูงเนิน 1,800 ลูกบาศก์เมตร และสุขาภิบาลขามทะเลสอ 1,200 ลูกบาศก์เมตร โดยอัตราการใช้น้ำประปาต่อประชากร 1 คน ในปี 2533 สัดส่วนเฉลี่ย 1 คนต่อ 2 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของภาค 4 ลูกบาศก์เมตร ต่อคน ปัจจุบันการประปาส่วนภูมิภาค มีโครงการลงทุนเพิ่มสำหรับสูบน้ำดิบจากลำตะคองเพิ่มอีก 24,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อวัน ซึ่งปริมาณนี้คาดว่าจะสามารถรองรับการขยายตัวของอุปสงค์การใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นอย่างน้อย อีก 5 ปี

ค.การไฟฟ้า การไฟฟ้าของจังหวัดนครราชสีมาครอบคลุมทุกอำเภอและเกือบทุกหมู่บ้าน จัดว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานเดียวที่จังหวัดนครราชสีมาเด่นกว่าจังหวัดอื่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีเพียงพอที่จะใช้ในจังหวัดโดยรับกระแสไฟฟ้ามาจากเขื่อนอุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น

ง.โทรศัพท์ ในปี 2540 จังหวัดมีชุมสายเปิดให้บริการ 33 ชุมสายเลขหมายเต็ม 43029 มีผู้ใช้บริการ 40,992 เลขหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโทรศัพท์ที่ให้บริการในปัจจุบันมีเพียงพอกับความต้องการภายในจังหวัด

3.1.8. การตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชน

ชุมชนเมืองนครราชสีมาเป็นชุมชนที่จับกลุ่มหนาแน่นบริเวณตามเส้นทางคมนาคมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 และกระจายอยู่ทั่วไปตามเส้นทางสายอื่น ๆ ทั้งจังหวัด มีชุมชนทั้งหมด 48 ชุมชนเมืองเป็นเทศบาลนครจำนวน 1 แห่งและที่เหลือเป็นเทศบาลตำบล โดยชุมชนเมืองที่มีความสำคัญสำหรับจังหวัดได้แก่ชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งมีหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมพาณิชย์การค้า การเงิน การบริหารและการปกครอง รวมถึงการบริการขนส่งสินค้าและโทรคมนาคม นอกจากนี้ยังมีชุมชนที่มีความสำคัญรองลงมาจากชุมชนเมืองนครราชสีมา ได้แก่ ชุมชนเทศบาลตำบลปากช่อง เทศบาลตำบลสีคิ้ว เทศบาลตำบลเมืองปัก เทศบาลตำบลบัวใหญ่ กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด ส่วนชุมชนที่เหลือเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็กเป็นศูนย์กลางทางด้านบริการของท้องถิ่น ในอนาคตชุมชนเมืองจะขยายตัวเพิ่มขึ้นและน่าจะยังคงเป็นบริเวณตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งได้แก่ เทศบาลตำบลปากช่อง เทศบาลตำบลสีคิ้ว และเทศบาลนครนครราชสีมา ส่วนพื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดจะมีชุมชนเทศบาลตำบลเมืองปักเป็นศูนย์กลางที่สำคัญ และทางด้านตอนเหนือของจังหวัดจะมีชุมชนบัวใหญ่เป็นชุมชนศูนย์กลางที่มีศักยภาพในการพัฒนาเนื่องจากอยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมแก้งสนามนาง

ตารางที่ 3.3. แสดงบทบาทหน้าที่ของชุมชนเมืองของจังหวัดนครราชสีมา

ชุมชนลำดับ	ชุมชนเมือง	บทบาทหน้าที่	ระดับความสำคัญ
1	เทศบาลนครนครราชสีมา	อุตสาหกรรม การพาณิชย์ การบริหาร การปกครอง การศึกษา การเงินการ ธนาคาร บริการขนส่ง รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร	ระดับภาคและ อนุภาค
2	ทต.ปากช่อง ทต.บัวใหญ่ ทต.โนนสูง ทต.สีคิ้ว เมืองปัก	อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว,การค้า การพาณิชย์ การเงิน การสาธารณสุข การศึกษา รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร	ระดับอนุภาค และระดับจังหวัด
3	ทต.ด่านขุนทด สูงเนิน ชุมพวง ประทาย ชะะ โขดชัย จักราช ห้วยแถลง เมืองคง โนนไทย ขามสะแกแสง เสิงสาง ขามทะเลสอ บ้านเหลื่อม	บริการทางการเกษตร การค้าการเงิน การศึกษาและการสาธารณสุข	ระดับอำเภอ
4	ทต.จอหอ กลางดง กุดจิก โนนแดง โคกกรวด มะค่า, ลาดบัวขาว ปะคำ ด่านเกวียน หนองบัววง โดอนสมบูรณื หินดาด คลองไผ่ ท่าช้าง สีดา จระเข้หิน โคกสวาย เทพาลัย หนองหัวฟาน หนองกรวด ไทรโยง ตะขบ ศาลเจ้าพ่อ	ตลาดการค้า การศึกษาการสาธารณสุข	พื้นที่เฉพาะในชุมชน

3.1.9. พื้นที่สีเขียวในจังหวัดนครราชสีมา

-พื้นที่เกษตรกรรมและป่าไม้ สถานภาพของป่าไม้ของจังหวัดนครราชสีมาอยู่ในภาวะที่ลดลง พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายทุกประเภทของจังหวัดนครราชสีมามีส่วนแบ่งคิดเป็นร้อยละ 53.2 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัดแต่จากการสำรวจของกรมป่าไม้ในปี 2534 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดคงเหลือเพียงร้อยละ 11.42 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัดอันเป็นผลมาจากแรงกดดันจากการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมในระยะเวลาที่ผ่านมาพื้นที่ป่ายังคงเหลืออยู่ส่วนใหญ่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลานในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดมีส่วนแบ่งคิดเป็นร้อยละ 62.01 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งปัจจุบันนี้พื้นที่เกษตรกรรมจะถูกบุกรุกจากการขยายตัวของเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรมตลอดจนหันมาทำการการท่องเที่ยวที่มีผลทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลง ซึ่งการลดลงของพื้นที่เกษตรกรรมและป่าไม้นี้เป็นเสมือนการลดพื้นที่ที่มีตามธรรมชาติให้เปลี่ยนแปลงไปใช้ประโยชน์ที่ดินในลักษณะอย่างอื่น ที่สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่สีเขียวประเภทธรรมชาติเหล่านั้นมีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง

-เส้นทางน้ำและอ่างเก็บน้ำจังหวัดนครราชสีมาเส้นทางน้ำที่สำคัญได้แก่แม่น้ำชี แม่น้ำมูล

ลำตะคอง ลำพระเพลิงลำน้ำจ๊กราช ลำมาศ ลำเชียงไกรและลำสะเทต นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดต่าง ๆ จำนวน 422 แห่งโดยอ่างเก็บน้ำเหล่านี้มีประโยชน์ไว้เพื่อการป้องกันน้ำท่วม การเก็บน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญโดยพื้นที่ชุ่มน้ำมีประโยชน์ต่อสังคมเชิงนิเวศวิทยา และในระดับจังหวัดจากการสำรวจของกองปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้สำรวจจัดทำระบบสารบบแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับห้วย หนองคลอง บึง และทางระบายน้ำตามธรรมชาติแต่เป็นการสำรวจเพียง 11 อำเภอ ที่รวมแล้วมี 329 แห่ง หากมีการสำรวจเพิ่มอีกทุกอำเภอต้องมีจำนวนมากขึ้นอีก แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ของพื้นที่ชุ่มน้ำมีจำนวนลดลงขณะที่การจัดการพื้นที่ดังกล่าวนี้ยังเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานที่เป็นผลทำให้การจัดการขาดประสิทธิภาพ ส่วนพื้นที่สีเขียวที่เป็นสวนสาธารณะและที่เปิดโล่งของเมืองมีอยู่ภายในชุมชนเมืองแต่ละแห่งซึ่งปัจจุบันนี้เริ่มมีบทบาทเข้ามามากในชุมชน เนื่องจากกระแสความเป็นเมืองมีมากขึ้น

3.1.10. การเติบโตในอนาคต

การเติบโตของจังหวัดนครราชสีมาในอนาคตนั้นพิจารณาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ แล้วพบว่า มีหลายปัจจัยที่เป็นเหตุผลักดันให้มีการเติบโตในอนาคต ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านนโยบาย การพัฒนาเมือง โดยคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีแนวคิดในการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และสร้างเมืองหลักของภูมิภาคขึ้น นครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (2515) เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ก็ถูกกำหนดเป็นเมืองหลักต่อเนื่อง ระยะเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าภาคเศรษฐกิจของจังหวัดมีการเติบโตต่อเนื่องเรื่อยมา โดยเห็นได้จากการเติบโตทางภาคเศรษฐกิจในสาขาการผลิตที่ทุกสาขามีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีมูลค่าเพิ่มทุกสาขา โดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมที่เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่มีผลทำให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นเป็นแหล่งดึงดูดผู้คนและแรงงานเข้าไปในพื้นที่ นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านที่ตั้งของเมืองที่เหมาะสมในด้านการคมนาคมที่ทำหน้าที่สู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนตอนล่างตลอดจนตอนกลางโดยผ่านเครือข่ายการคมนาคมของจังหวัดนครราชสีมา ที่มีผลทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างภาค (Linkages of Region) ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนตอนล่าง ตลอดจนตอนกลาง โดยผ่านเครือข่ายการคมนาคมของจังหวัดนครราชสีมาที่มีผลทำให้เกิดการขนส่งทั้งทางด้านการค้า เมืองกลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งที่ทำให้เกิดอาชีพในภาคการบริการที่ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาในพื้นที่ของจังหวัด ปัจจัยทั้งสองอย่างนี้เป็นปัจจัยผลักดันที่มีผลทำให้จังหวัดมีการเติบโตไปในอนาคตโดยแกนหลักของการเติบโตจะอยู่ภายในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาและพื้นที่รอบ ๆ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นศูนย์กลางการด้านการค้า การคมนาคมและการเมืองการปกครองของชุมชน

3.2 ข้อมูลทั่วไประดับพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวในครั้งนี้นำพื้นที่ศึกษาในเขตผังเมืองรวมนครราชสีมาเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแผนการพัฒนาหลักของจังหวัดและในเชิงกายภาพเป็นพื้นที่ที่มีการขยายและความเป็นเมืองสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดโดยในการศึกษาจะศึกษาพื้นที่ในเขตการวางผังเมืองรวมการศึกษารายละเอียดในพื้นที่จะทำให้เห็นภาพในรายละเอียดของพื้นที่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผังเมืองรวมนครราชสีมาได้ประกาศใช้เป็นกฎกระทรวงในเขตการวางผังเมืองรวม 3 ฉบับ ปัจจุบันใช้ฉบับที่กำลังดำเนินการปรับปรุงครั้งที่ 2 โดยเขตการวางผังครอบคลุมพื้นที่ 314.30 ตารางกิโลเมตร หรือ 196,441.50 ไร่ครอบคลุมพื้นที่ 26 ตำบล 3 อำเภอได้แก่ตำบลโคกสูง ตำบลบ้านโพธิ์ ตำบลตลาด ตำบลจोधอ ตำบลหมื่นไวย ตำบลหนองกระทุ่ม ตำบลบ้านเกาะ ตำบลพุดซา ตำบลหนองจะบก ตำบลปรุใหญ่ ตำบลทิวทะเล ตำบลหนองบัวศาลา ตำบลมะเร็ง ตำบลพะเนา ตำบลในเมือง ตำบลสีมูม ตำบลสุนารี ตำบลบ้านใหม่ ตำบลโพธิ์กลาง ตำบลหนองไผ่ล้อม ตำบลหนองระเวียง ตำบลโคกกรวด ในเขตอำเภอเมือง ตำบลขามทะเลสอ ตำบลโป่งแดง ในเขตอำเภอขามทะเลสอ และตำบลกุดจิก ตำบลนากลาง ในเขตอำเภอสูงเนิน ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนเมือง 4 ชุมชน ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลตำบลจोधอ เทศบาลตำบลโคกกรวด และเทศบาลตำบลขามทะเลสอ

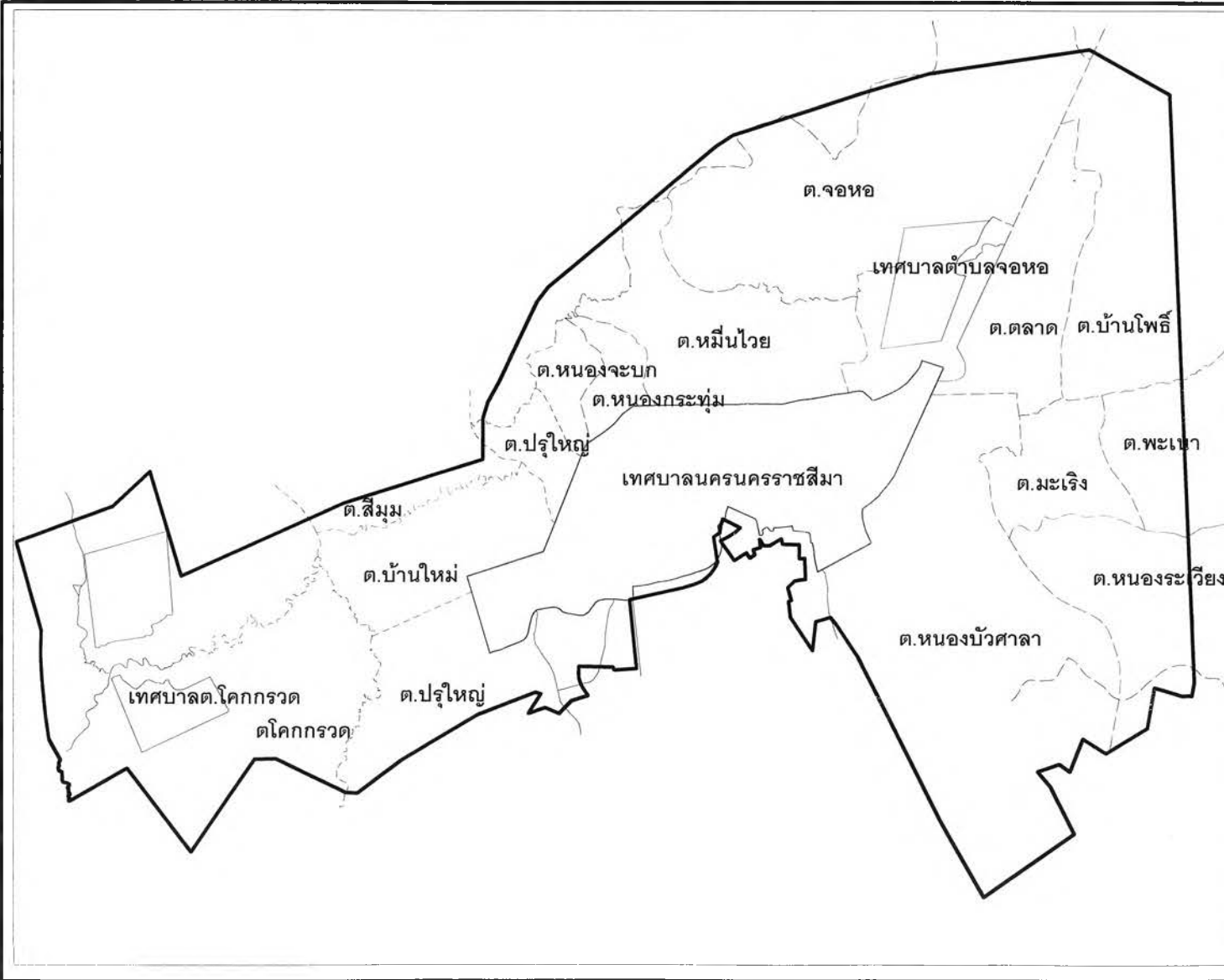
3.2.1. สภาพทั่วไปของชุมชน

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงประมาณ 200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางเอียงลาดไปยังที่ลุ่มทางทิศเหนือ ลงสู่ลำตะคอง อันเป็นแหล่งผิวดินที่สำคัญของชุมชน ลักษณะดินบริเวณนี้เป็นดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางเหมาะสำหรับทำการทำนา ประดัวชุมชนเมือง 4 แห่ง ได้แก่ ชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา พื้นที่ 38.7 ตารางกิโลเมตร ชุมชนเทศบาลตำบลจोधอ อยู่ห่างจากเทศบาลนครนครราชสีมา ระยะทาง 7 กม. มีพื้นที่ 9 ตารางกิโลเมตร ชุมชนเทศบาลตำบลโคกกรวดระยะห่างจากเทศบาล 15 กม. พื้นที่ 3.0 ตารางกิโลเมตร และชุมชนเทศบาลตำบลขามทะเลสอระยะห่างจากเทศบาลนครประมาณ 20 กม. พื้นที่ 6.18 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม สภาพทางด้านกายภาพของชุมชนเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ภูมิภาคทั่วไปเป็นที่ราบสูงด้านตะวันตก ด้านใต้ และด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนาสภาพอาคารบ้านเรือนเป็นอาคารพักอาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารเดี่ยว ห้องแถวและตึกสูง

ข้อจำกัดของชุมชน

- พื้นที่ตอนใต้ติดต่อกับเขตทหารเป็นที่ตั้งของกองทัพภาคที่ 1 ทำให้ชุมชนไม่สามารถตัวในพื้นที่ตอนใต้ได้
- พื้นที่ด้านตะวันออก และด้านตะวันตกเฉียงใต้ เป็นเขตป่าสงวน จึงเป็นข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- พื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันออกเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและมีระบบชลประทาน เป็นพื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์

การใช้ที่ดินของชุมชนเมืองนครราชสีมาเดิมอยู่ที่คูเมืองและกระจายรอบ ๆ คูเมือง บริเวณ สองฝั่งถนนที่ตัดไปยังสถานีรถไฟ เกิดเป็นชุมชนศูนย์กลางการค้าตามแนวถนน บริเวณย่านใจกลางเมืองมีการขยายตัวในแนวตั้งเพิ่มมากขึ้น การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันบริเวณนี้มีบริเวณย่านการค้าหลักบริเวณชั้นในของเมืองเดิมรอบคูเมืองและถนนสายสำคัญได้แก่ ถนนจอมพล ถนนชุมพล ถนนราชดำเนิน โพธิ์กลาง จอมสุรางค์ยาตร์ อัมพวันค์ จักรี และถนนมิตรภาพ นอกจากนี้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นสถาบันราชการ ย่านที่พักอาศัยย่านอุตสาหกรรม คลังสินค้า

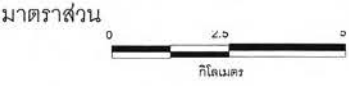
เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:ขอบเขตการปกครองของผังเมืองรวม

สัญลักษณ์:

- ขอบเขตตำบล
- ขอบเขตเทศบาลตำบล
- - - - - ขอบเขตเทศบาลนคร
- ขอบเขตผังเมืองรวม

แผนที่ที่ 3.6
ที่มา:กรมการผังเมือง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.2. โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ และ สังคม

ก. ลักษณะทั่วไปของการค้าและการบริการ

จากการสำรวจกิจการการค้าและบริการในเขตการวางผังเมืองรวม ปี 2538 พบว่า มีจำนวน 5,798 แห่ง ส่วนใหญ่ เป็นประเภทการค้าบริการประมาณร้อยละ 50.27 รองลงมาคือ การค้าปลีก ร้อยละ 34.94 กิจการค้าที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นการค้าบริการ โดยในเขตชุมชนเมืองมีกิจการการค้าทั้งหมด 5,272 แห่ง อยู่ในเขตเทศบาลนครร้อยละ 94.95 เขตเทศบาลตำบลขามทะเลสอ ร้อยละ 0.93 เขตเทศบาลตำบลจอหอร้อยละ 1.75 และเขตเทศบาลตำบลโคกกรวด ร้อยละ 2.37 เนื่องจากในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาเป็นที่รวมของศูนย์ธุรกิจการค้าแห่งใหญ่ ที่ให้บริการกับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรอบ จึงมีจำนวนกิจการการค้าเพิ่มมากขึ้น สำหรับในเขตเทศบาลอื่น ๆ จะเป็นกิจการการค้าที่ให้บริการกับชุมชนเล็ก ๆ ส่วนใหญ่เป็นการค้าประเภทสิ่งของจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน และในเขตเมืองประเภทการค้าส่วนใหญ่จะเป็นการค้าบริการ รองลงมาเป็นการค้าปลีก

ส่วนในเขตชนบทนอกชานเมืองส่วนใหญ่เป็นประเภทการค้าปลีก ร้อยละ 56.66 รองลงมาเป็นการค้าบริการร้อยละ 37.64

ข. ลักษณะทั่วไปของกิจกรรมอุตสาหกรรม

กิจการด้านอุตสาหกรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการจ้างงานภายในเขตพื้นที่ศึกษาโดยเขตการวางผังเมืองรวมพบว่ามีจำนวนอุตสาหกรรมทั้งหมด 750 แห่ง โดยในจำนวนนี้มีการกระจายตัวอยู่ในเขตเทศบาลนครราชสีมา จำนวน 500 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.66 ในเขตเทศบาลอื่น ๆ อีก 75 แห่ง หรือร้อยละ 10.0 ส่วนนอกเขตเทศบาลจำนวน 175 แห่ง หรือร้อยละ 23.34 ในจำนวนนี้เป็นอุตสาหกรรมจำพวก ซ่อมและบริการเกี่ยวกับรถยนต์มากที่สุด ร้อยละ 62.53 รองลงมาเป็นอุตสาหกรรม การผลิตร้อยละ 23.33 และอุตสาหกรรมในครอบครัวร้อยละ 9.87 โกดังร้อยละ 4.27 โดยจะเห็นว่าอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ภายในเขตเมืองจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม และขนาดกลาง ส่วนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จะตั้งอยู่ภายในเขตนิคมอุตสาหกรรมสุรนารีโดยเขตดังกล่าวมีคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมประมาณ 9,618 คน โดยคนงานของนิคมอุตสาหกรรมส่วนมากแรงงานจะเป็นแรงงานในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง การเดินทางส่วนมากเป็นการเดินทางแบบ ไปเช้า เย็นกลับมีบางส่วนที่พักอยู่ภายในเขตและรอบ ๆ เขตนิคมอุตสาหกรรม

ค. ลักษณะของประชากร

ในเขตการวางผังเมืองรวมนครราชสีมาที่มีพื้นที่ 314.30 ตารางกิโลเมตร (196,441 ไร่) มีจำนวนประชากรโดยมีประชากรกระจายอยู่ตามพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- เทศบาลนครราชสีมาที่มีพื้นที่ 37.5 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 176,479 คน ความหนาแน่น 4,706.11 คน/ตารางกิโลเมตร โดยเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นมากกว่าเขตเทศบาลอื่น ๆ ในพื้นที่ศึกษา
 - เทศบาลตำบล จอหอ มีพื้นที่ 9 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 14,450 คน ความหนาแน่น 1,605 คน ต่อตารางกิโลเมตร
 - เทศบาลตำบล โคกกรวด มีพื้นที่ 3 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 9,108 คน ความหนาแน่น 2,890 คน ต่อตารางกิโลเมตร
 - เทศบาลตำบล ขามทะเลสอ มีพื้นที่ 6.13 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 3,741 คน ความหนาแน่น 610 คน ต่อตารางกิโลเมตร
- ที่เหลือกระจายอยู่ในตำบลอื่น ๆ ภายในเขตการวางผังเมืองรวม

ตารางที่ 3. 4 แสดงความหนาแน่นของประชากรเมืองในปี 2538 และปี 2541

เทศบาล	พื้นที่ (ตร.ม.)	ประชากร		ความหนาแน่น		อัตราเพิ่มต่อปี	คาดการณ์	
		2538	2541	2538	2541		2546	2551
ทน.นครราชสีมา	37.5	188,209	176,479	5018.91	4706.11	-0.02	162,839.16	150,253.52
ทต.จอหอ	9	14,055	14,450	1561.67	1605.56	0.01	14,959.40	15,486.75
ทต.โคกกรวด	3	8,882	9,108	2960.67	3036.00	0.01	9,398.60	9,698.48
ทต.ขามทะเลสอ	6.13	3,563	3,741	581.24	610.28	0.01	3,976.06	4,225.88
รวม	55.63	214,709	203,778			-0.01	191,173.21	179,664.63

ที่มา: *สำนักงานเทศบาลแต่ละท้องถิ่น

ตารางที่ 3.5 แสดงจำนวนประชากรเมืองย้อนหลัง

เทศบาล	พื้นที่ (ตร.ม.)	ประชากร			
		2529	2533	2538	2541
ทน.นครราชสีมา	37.5	200,758	200,121	188,209	176,479
ทต.จอหอ	9	15,149	16,559	14,055	14,450
ทต.โคกกรวด	3	10,592	12,738	8,882	9,108
ทต.ขามทะเลสอ	6.13	3,727	4,986	3,563	3,741
รวม	55.63	230,226	234,404	214,709	203,778

ที่มา: กรมการผังเมือง

ในเขตชุมชนเมืองนครราชสีมามีประชากรที่เป็นคนไทยโดยเชื้อชาติ ร้อยละ ประมาณ 99.15 คนจีน ร้อยละ 0.78 ที่เหลือเป็นคนอินเดีย ที่เข้ามาประกอบการพาณิชย์กรรมในประเทศไทย และมีครัวเรือนเกษตร ต่อครัวเรือนนอกภาคเกษตรคิดเป็นร้อยละ 5.77 ต่อ 94.23 โดยมีลักษณะครอบครัวขยายต่อครอบครัวเดี่ยว เท่ากับร้อยละ 53.57 และ 46.43 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพการดำเนินชีวิตที่ผสมผสานระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทโดยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบครอบครัวเดี่ยวและสังคมเมืองมากขึ้น

- การเปลี่ยนแปลงประชากร

พื้นที่ศึกษาที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดได้แก่เขตเทศบาลนครนครราชสีมา มีอัตราความหนาแน่น 5,018คน/ตร.กม.และ 4,706. คน/ตร.กม.ในปี 2538 และปี 2541 ตามลำดับ โดยหากพิจารณาถึงอัตราเพิ่มของประชากรในเขตเทศบาลต่าง ๆ พบว่าเทศบาลนครนครราชสีมามีอัตราการเพิ่มประชากรที่ลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจาก การขยายตัวของเมืองทางด้านการค้าการบริการและอื่น ๆ ที่ส่งผลให้ราคาที่ดินในเมืองมีราคาสูงขึ้น ประกอบกับในพื้นที่เมืองเริ่มมีความแออัดมากขึ้นทำให้คนย้ายออกไปอยู่รอบ ๆ นอก โดยเห็นได้จากประชากรในตำบลที่อยู่ใกล้เคียงกับเทศบาลนครนครราชสีมา มีประชากรเพิ่มขึ้น เช่น ที่ตำบล จอหอ โปธิ์กลาง จะมีประชากรเพิ่มขึ้น และนอกจากนี้ในเขตเทศบาลนครยังเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลในระดับอนุภูมิภาคที่อาจมีการแจ้งเกิดในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีผลทำให้อัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากร รวมทั้งมีการปรับฐานข้อมูลประชากรของเมืองให้เข้ากับระบบการจัดเก็บข้อมูลส่วนกลางด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่มีการตรวจสอบตามสำเนาทะเบียนบ้านที่หากมีการย้ายออกไปแล้วก็ปรับข้อมูลใหม่ ที่เป็นผลทำให้ประชากรอยู่ในอัตราส่วนที่ลดลง

แต่อย่างไรก็ตามจากการสำรวจประชากรภายในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2540 พบว่าเมืองนครราชสีมา มีจำนวนประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่อาศัยโดยไม่มี

สัมภาระเบียดบ้านอยู่ ถึง 40 % (สัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายข้อมูลเทศบาลนครนครราชสีมา) นอกจากนั้นใกล้พื้นที่ศึกษาอยู่ติดกับเขตทหารที่มีจำนวนประมาณ 50,000 คนที่เข้ามาใช้สาธารณูปโภคและบริการของเมือง

3.2.3. โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

ก. ระบบโครงข่ายการคมนาคมภายในชุมชน

● ทางรถยนต์ โครงข่ายของถนนของเมืองมีรูปแบบเป็นตารางหมากรุก (Grid system pattern) ซึ่งประกอบไปด้วย แนวถนนตามยาวและตามแนวขวาง ตัดตั้งจากเป็นตารางสี่เหลี่ยม โดยถนนแต่ละสายจะมีระยะห่างกันพอสมควร ถนนที่สำคัญของเมืองจะวางอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ และตะวันออก-ตะวันตก ถนนสายสำคัญในแนวเหนือ-ใต้ ได้แก่ ถนนราชดำเนิน ถนนวิเศษสุทัศน์ ถนนจักรี ถนนไชยณรงค์ ถนนประจักษ์ ถนนชุมพล ส่วนถนนในแนวตะวันออก-ตะวันตก ได้แก่ ถนนยมราช ถนนอัษฎางค์ ถนนจอมพล ถนนมหาดไทย ถนนโพธิ์กลาง ถนนสุนารี ถนนมุขมนตรี จากการที่โครงข่ายของถนนมีลักษณะเป็นตารางสี่เหลี่ยมและมีขนาดความกว้างแตกต่างกันการจำแนกระบบถนนจึงไม่ชัดเจน สภาพการจราจรส่วนใหญ่จะมีในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยบริเวณที่มีปัญหาการจราจรหนาแน่นได้แก่ ชุมชนภายในเขตคูเมือง การจราจรส่วนใหญ่มีปัญหาในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนคือถนนยมราช ถนนอัษฎางค์ ถนนจอมพล ถนนราชดำเนิน และถนนวิเศษสุทัศน์ ซึ่งแนวถนนดังกล่าวอยู่ในย่านธุรกิจการค้า ตลาดสด และสถาบันราชการ นอกจากนี้ยังมีชุมชนนอกคูเมืองจะมีความหนาแน่นของการจราจรในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนคือบริเวณ ทางแยกถนน เช่นถนนมุขมนตรี ถนนสุนารี ถนนโพธิ์กลาง และถนนจอมสุรางค์ยาตร์ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นย่านการค้า ธุรกิจ ตลาดสด บริเวณสุดท้ายได้แก่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ตามวัตถุประสงค์เดิมหน้าที่ของถนนสายนี้กำหนดให้เป็นถนนเลี้ยงเมือง แต่สภาพปัจจุบันหน้าที่ของถนนดังกล่าวเปลี่ยนไป เนื่องจากความเจริญเติบโตของชุมชนมีการขยายตัวทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง ทำให้บริเวณสองข้างถนนเกิดย่านการค้า และธุรกิจรวมถึงการขนส่งอันเป็นผลทำให้การจราจรเกิดความสับสนคือการจราจรผ่านเมืองปะปนกับการจราจรในเมืองทำให้เกิดการจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

ภายในเขตชุมชนเมืองนครราชสีมา มีสถานีขนส่งที่สำคัญตั้งอยู่ภายในเขตเมือง 2 แห่ง ได้แก่ สถานีขนส่งแห่งที่ 1 ตั้งอยู่บนถนนบูรินทรโดยส่วนใหญ่จะเป็นการขนส่งผู้โดยสารภายในจังหวัดและสถานีขนส่งแห่งที่ 2 ตั้งอยู่ที่ ต.หมื่นไวย โดยรถโดยสารที่เข้ามาจอดรับผู้โดยสารส่วนใหญ่จะมาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ใช้เส้นทางโครงข่ายของจังหวัดนครราชสีมาเป็นตัวเชื่อมต่อกับกรุงเทพฯ ฯ และจังหวัดอื่น ๆ

บริการขนส่งสาธารณะ ภายในเขตชุมชนเมืองนครราชสีมา นอกจากมีการขนส่งโดยทางรถยนต์โดยสถานีการขนส่งทั้งสองแห่งแล้ว ภายในชุมชนยังมีบริการรถโดยสารประจำทางขนาดเล็ก ที่มีเส้นทางการเดินทางรถให้บริการแก่คนในชุมชนโดยมีเส้นทางรถ 18 เส้นทาง จากจำนวน 15 สาย

ตารางที่ 3.6 แสดงเส้นทางรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองนครราชสีมา

เส้นทาง	สาย	ประเภท	เส้นทาง	ระยะทาง (Km)	จำนวนรถ (คัน)
1	1	ธรรมดา	ม.เทคโนโลยีสุรนารี-เทคโนโลยีราชมงคล	14	30-60
2		-	มิตรภาพ-เทคโนโลยีราชมงคล		
3		สองแถว	สามแยกปัก-ราชมงคล		
4	2	ธรรมดา	ศรีษะละเริง-โรงเรียนบุญวัฒนา	14	18-25
5		ปอ.2	สี่แยกอ้อมพาวัง-รอยัลปรีนเซส	8	8-12
6	3	ธรรมดา	บ้านมะขามเต่า-วัดสระแก้ว	16	10-15
7	4	ธรรมดา	สนามม้า-ร.ร.ช่างกลพาณิชยการ	14	6-10
8	5	ธรรมดา	นิคมฯสุรนารี-ร.ร.สารพัดช่างฯ	16	6-10
9	6	ธรรมดา	จอหอ-ร.ร.เทคโนโลยีชนะพลชั้นดี	23.5	18-38
10	7	สองแถว	บ้านบุญโคก-หัวทะเล	9	30-40
11	8	สองแถว	วัดป่าสาละวัน-บ้านหัวถนน	9.2	7-10
12	9	สองแถว	กองบิน 1-ชุมชนทุ่งสว่าง	8.8	20-30
13	10	ธรรมดา	การเคหะ-ตลาด	4	7-10
14	11	สองแถว	ค่ายเฟรนชิพ-โครงการเจ้าน้ำบาดาล	17	5-10
15	12	ธรรมดา	บ้านพะไล-วัดหงษ์	14	10-14
16	13	สองแถว	บ้านหนองไผ่ล้อม-สวนผัก	6.8	45-54
17	สายเก่าหนองปรือ	สองแถว	หนองปรือ-ตลาดสุรนคร	-	-
18	สายใหม่หัวทะเล	สองแถว	หนองปรือ-หัวทะเล	-	-

ที่มา: เทศบาลนครนครราชสีมา 2542

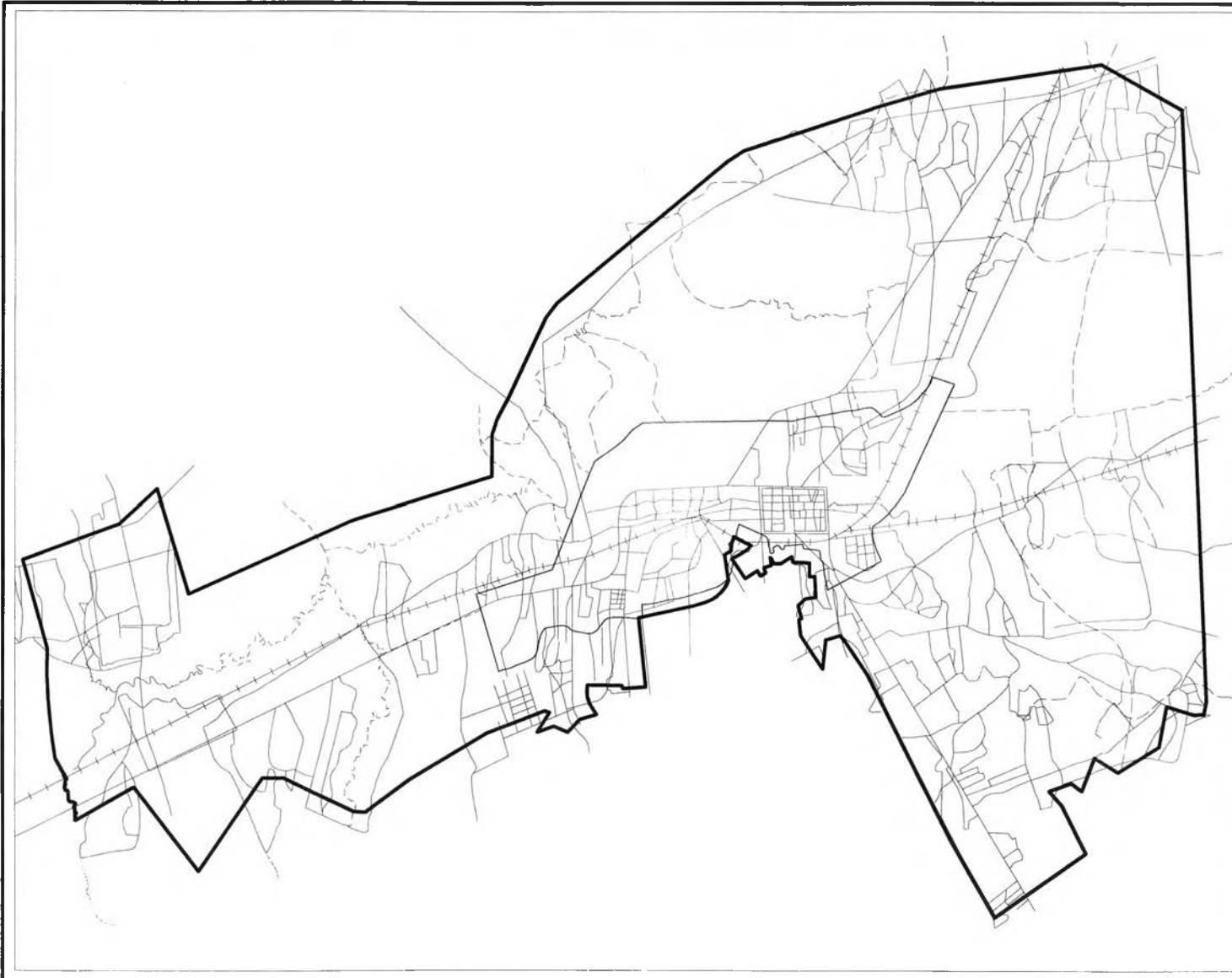
นอกจากนี้ยังมีบริการรถสามล้อ มีทั้งสามล้อเครื่อง และสามล้อถีบรับจ้างให้บริการตามเส้นทางในตัวเมือง และเป็นบริการขนส่งสาธารณะอีกประเภทหนึ่งที่ไม่มียอดเป็นทางการ แต่เป็นที่นิยมของประชาชนเนื่องจากมีจำนวนมากและสะดวกในการใช้บริการ จุดที่พบมากเป็นบริเวณที่จอดรถโดยสารบริเวณสถานีขนส่ง สถานีรถไฟ ตลาดสด และแหล่งชุมชนทั่วไป

• ทางรถไฟ ในชุมชนเมืองนครราชสีมา มีสถานีรถไฟที่สำคัญ ๆ 2 แห่ง ได้แก่ สถานีรถไฟนครราชสีมาเป็นสถานีใหญ่ตั้งอยู่บริเวณถนนมุขมนตรี และสถานีชุมชนถนนจรเป็นสถานีรถไฟที่มีความสำคัญรองลงมาโดยรถไฟขบวนที่ผ่านทั้งสองสถานีเป็นรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ-อุบลราชธานี

ข. ข้อมูลด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

สาธารณูปโภคและสาธารณูปการของเมืองนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับเมืองการให้บริการที่ดีต้องเหมาะสมกับขนาดของเมือง และมีความสัมพันธ์กับความหนาแน่นของประชากรในเมืองนั้น ๆ ชาวเมืองก็จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

การจัดการทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานถือได้ว่าเป็นการจัดการองค์ประกอบชุมชนของเมืองโดยการศึกษาจะศึกษาในรายละเอียดดังนี้

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อ
 นันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:เส้นทางคมนาคมในเขตผังเมืองรวม

สัญลักษณ์:

- ขอบเขตตำบล
- ขอบเขตผังเมืองรวม
- แสดงทางรถยนต์
- แสดงทางรถไฟ

แผนที่ที่ 3.7
 ที่มา:กรมการผังเมือง

มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

● การประปา การใช้น้ำในปัจจุบันของชุมชนเมืองนครนครราชสีมาจะใช้น้ำในรูปแบบของน้ำประปาที่มีบริการให้บริการโดยเทศบาลต่าง ๆ และการขุดบ่อน้ำใช้เองในบ้าน โดยในส่วนของน้ำประปาปัจจุบันเทศบาลนครนครราชสีมาจะสูบน้ำดิบจากลำตะคอง กำลังการผลิต 8,800 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยให้บริการครอบคลุมภายในเขตเทศบาลและบางส่วนของรอบ ๆ เทศบาล ในปัจจุบันได้มีโครงการขยายกำลังการผลิตโดยสูบน้ำจากลำมูลเพิ่มกำลังการผลิตประมาณร้อยละ 7.2 ต่อปี มีอัตราเพิ่มเฉลี่ย 4,790 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน (ข้อมูลจากการประปาเทศบาลนครนครราชสีมา) ซึ่งคาดว่าจะสามารถรองรับอุปสงค์การใช้น้ำของชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมาได้อย่างเพียงพอในอนาคต และสามารถให้บริการรอบ ๆ เขตเทศบาลได้อีกด้วย

การประปาของประปาสุขาภิบาลขามทะเลสอ อยู่ในความรับผิดชอบของการประปาสุขาภิบาลขามทะเลสอ แหล่งน้ำดิบที่ผลิตประปาได้จากลำคลองบริบูรณ์และอ่างเก็บน้ำหนองคู กำลังการผลิตน้ำประปาผลิตได้ 470 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปริมาณการใช้น้ำ 148 ลิตรต่อคนต่อวัน

การประปาสุขาภิบาลโคกกรวด การจำหน่ายและผลิตน้ำประปาให้บริการในเขตสุขาภิบาลโคกกรวด แหล่งน้ำดิบที่นำมาผลิตผลิตได้ 1,800 ลูกบาศก์เมตรต่อวันการจำหน่าย 1,400 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปริมาณการใช้น้ำ 107 ลิตรต่อคนต่อวัน

ส่วนนอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่จะใช้น้ำบาดาลและบางแห่งใช้น้ำประปาหมู่บ้าน

● การบำบัดน้ำเสีย การระบายน้ำเสียได้สร้างท่อและปรับปรุงท่อระบายน้ำในถนนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาพร้อมทั้งการก่อสร้างทางระบายน้ำสายประธาน ตลอดจนคูรับน้ำและทำการก่อสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียตั้งอยู่บริเวณบ้านหัวทะเลมีพื้นที่ประมาณ 300 ไร่ มีสถานีสูบน้ำ 3 สถานี สามารถบำบัดน้ำเสียได้วันละ 32,151.28 ลูกบาศก์เมตร ส่วนเทศบาลอื่น ๆ จะบำบัดน้ำเสียตามท่อบำบัดของเทศบาล โดยในปัจจุบันเทศบาลตำบลจอหอกำลังมีโครงการปรับปรุงท่อระบายน้ำในถนนสายต่าง ๆ

● การกำจัดขยะมูลฝอย

เทศบาลนครนครราชสีมา มีสถานที่ทิ้งขยะในท้องที่บ้านหนองแห่น ตำบลโคกกรวดอำเภอเมือง มีเนื้อที่ 298 ไร่ ห่างจากชุมชนไปทางทิศตะวันออกของจังหวัดระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร วิธีการกำจัดขยะโดยวิธีการฝังกลบดินตามหลักสุขาภิบาล ปริมาณขยะเฉลี่ยต่อวันประมาณ 180 ตัน มีรถบรรทุกขยะจำนวน 43 คัน

เทศบาลตำบลขามทะเลสอ มีสถานที่ทิ้งขยะ 1 แห่งในท้องที่หมู่ที่ 7 มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ ห่างจากชุมชนไปทางทิศตะวันออกระยะทาง 7 กม. วิธีการกำจัดขยะโดยวิธีการเผา ปริมาณขยะเฉลี่ยวันละประมาณ 18 ลูกบาศก์เมตร

เทศบาลตำบลโคกกรวด มีสถานที่ทิ้งขยะอยู่ในท้องที่พื้นที่ 183 ไร่ ห่างจากชุมชนไปทางทิศตะวันออกประมาณ 5 กม.วิธีการกำจัดขยะโดยวิธีการฝังกลบปริมาณขยะเฉลี่ยวันละประมาณ 100 ลูกบาศก์เมตร

เทศบาลตำบลจอหอ มีสถานที่ทิ้งขยะ 2 แห่งมีเนื้อที่ 13 ไร่ ห่างจากชุมชนไปทางทิศตะวันออกประมาณ 10 กม. วิธีการกำจัดขยะโดยการฝังกลบปริมาณขยะ 130 ลูกบาศก์เมตร

โดยการกำหนดวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้องวิธีของสำนักผังเมืองมีอยู่ 3 วิธี ดังนี้

1.การฝังกลบ (Sanitary Landfill)

2.การเผา (Incineration)

3.การทำปุ๋ยหมัก (Composting)

ในการเลือกวิธีการกำจัดขยะแห่งใด ๆ จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลายประการดังนี้

1.ปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอย

2.ราคาที่ดินและพื้นที่ที่ต้องการ

3.ความยุ่งยากในการควบคุมและบำรุงรักษา

4.ความยากลำบากในการจัดซื้อเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ต่าง ๆ

5. ปัญหาเรื่องความเดือดร้อน ความรำคาญที่อาจเกิดได้เนื่องจากการกำจัดขยะ

6. ต้นทุนการก่อสร้าง ค่าที่ดิน และค่าบำรุงรักษา

7. การขนส่งจากแหล่งกำเนิดไปยังจุดกำจัดขยะ

จะเห็นได้ว่าวิธีการกำจัดขยะในเขตการวางผังเมืองรวมนครนครรราชสีมาในปัจจุบันมีกำจัดขยะแบบ การฝังกลบและแบบเผาที่ถูกต้องตามหลักการสุขาภิบาล

● **การดับเพลิง** การให้บริการด้านการดับเพลิงเป็นหน้าที่ของท้องถิ่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับท้องถิ่นโดยมาตรฐานตามผังเมืองกำหนดชุมชนขนาดเล็กควรมีสถานีดับเพลิง 1 แห่ง ดับเพลิงได้ 2 จุดและประชากรตั้งแต่ 70,000 คนควรมีรถดับเพลิง 8 คัน จากมาตรฐานดังกล่าวจะเห็นว่าในเขตเทศบาลทั้ง 4 เทศบาลมีอุปกรณ์การดับเพลิงถือว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถให้บริการชุมชนได้ตามมาตรฐานกรมผังเมือง

● ตลาดสด

ในเขตการวางผังเมืองรวมมีตลาดสด 14 แห่งโดยเทศบาลนครนครรราชสีมามีตลาดสดเป็นของตนเอง 8 แห่ง และของเทศบาลนคร 3 แห่ง โดยระบายน้ำเสียลงสู่ท่อระบายน้ำสาธารณะลำตะคอง และพื้นที่ใกล้เคียง ปัญหาและอุปสรรคคือตลาดสดทุกแห่งยังไม่มี การบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงสู่ท่อสาธารณะ หรือแหล่งน้ำ และขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นไม่มีที่พิกขยะที่เหมาะสม

เทศบาลตำบลขามทะเลสอมีตลาดสด 1 แห่ง โดยระบายน้ำลงสู่ท่อน้ำสาธารณะ

เทศบาลตำบลโคกกรวดมีตลาดสด 1 แห่ง โดยระบายน้ำลงสู่ท่อน้ำสาธารณะ

เทศบาลตำบลจอยมีตลาดสด 1 แห่ง เป็นของเอกชนโดยระบายน้ำลงสู่ท่อน้ำสาธารณะ

ตลาดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนซื้อขาย เครื่องอุปโภค-บริโภคที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชนในชุมชน และจากการที่เขตผังเมืองรวมเมืองนครรราชสีมาเป็นเมืองหลักของภูมิภาคจึงเป็นศูนย์กลางการ จัดซื้อซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า การแลกเปลี่ยนมีอำนาจการซื้อสูง ปัจจุบันตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าเริ่มพัฒนาเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นห้างสรรพสินค้าซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาตลาดโดยจะเห็นได้จากชุมชนเมืองนครรราชสีมา มีห้างสรรพสินค้าชายปลีกและชายส่ง เช่นแมคโคร โลตัส ที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง

● โรงฆ่าสัตว์

โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลนครนครรราชสีมา มีจำนวน 1 แห่ง มีเนื้อที่ 2 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตชุมชนและมีโครงการจะย้ายไปไว้บนเนื้อที่ 17 ไร่ 83 ตารางวา ปริมาณการผลิต ณ ปี 2541 โค จำนวน 765 ตัว กระบือ 2,804 ตัว และสุกร 51,472 ตัว

โรงฆ่าสัตว์เทศบาลตำบลจอย ปริมาณการผลิต ณ ปี 2541 โค 700 ตัว กระบือ 700 ตัว สุกร 15,780 ตัว

โรงฆ่าสัตว์เทศบาลตำบลขามทะเลสอ ปริมาณการผลิต ณ ปี 2541 โค 1 ตัว สุกร 850 ตัว

● โรงเรียน

ผังเมืองรวมนครรราชสีมา มีสถานศึกษา จำนวน 111 แห่ง ให้บริการในระดับอนุบาลถึงระดับปริญญาตรี สถาบันการศึกษาเหล่านี้ดำเนินการโดยการประถมศึกษา 59 แห่ง เทศบาล 5 แห่ง สำนักงานสถานศึกษาเอกชน 36 แห่ง กรมการแพทย์ 1 แห่ง กรมการฝึกหัดครู 1 แห่ง กรมสามัญ 6 แห่ง กรมอาชีวศึกษา 3 แห่ง

เทศบาลนครนครรราชสีมา มีโรงเรียน จำนวน 30 แห่ง สังกัดเทศบาล 5 แห่ง การประถมศึกษาแห่งชาติ 14 แห่ง วิทยาลัย 5 แห่ง มหาวิทยาลัย 1 แห่ง ส่วนสถานศึกษาของเอกชนมีจำนวน 36 แห่ง แยกเป็นโรงเรียน 30 แห่ง วิทยาลัย 5 แห่ง มหาวิทยาลัย 1 แห่ง

เทศบาลตำบลจอย โรงเรียนจำนวน 1 แห่ง สังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษาของเอกชน เป็นโรงเรียน อีก 1 แห่ง

เทศบาลตำบลขามทะเลสอ โรงเรียนจำนวน 2 แห่ง สังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ 1 แห่ง และ สังกัดกรมสามัญอีก 1 แห่ง
ที่เหลือดังอยู่นอกเขตเทศบาล

● **ศาสนสถาน**

ในเขตการวางผังเมืองรวมนครราชสีมา มีวัดในพุทธศาสนา 98 แห่ง โบสถ์ 4 แห่ง ศาลเจ้า 11 แห่ง ศาลหลักเมือง 1 แห่งโดย

เทศบาลนครนครราชสีมา มีศาสนสถานจำนวน 61 แห่งแยกเป็นวัด 37 แห่งสำนักสงฆ์ 14 แห่ง สุเหร่า 1 แห่งคริสจักร 4 แห่ง ศาลเจ้า 5 แห่ง และมีสุสานและฌาปนสถานจำนวน 40 แห่งโดยให้เอกชนดำเนินการ

เทศบาลตำบลจอหอ มีศาสนสถานจำนวน 5 แห่งแยกเป็นวัด 3 แห่งสำนักสงฆ์ 1 แห่ง ศาลเจ้า 1 แห่ง

เทศบาลตำบลขามทะเลสอ ศาสนสถาน 4 แห่ง เป็นวัด 4 แห่ง ฌาปนสถาน 4 แห่ง

เทศบาลตำบลโคกกรวด ศาสนสถาน 3 แห่ง วัด 2 แห่งสำนักสงฆ์ 1 แห่ง ฌาปนสถาน 2 แห่ง

● **สถานพยาบาล**

เทศบาลนครนครราชสีมา สถานพยาบาลจำนวน 141 แห่ง แยกเป็นส่วนของเอกชน 129 แห่งของรัฐ 12 แห่ง โดยมีโรงพยาบาลเอกชน 6 แห่ง โรงพยาบาลของรัฐ 3 แห่ง ที่เหลือเป็นสถานพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุข

เทศบาลตำบลจอหอ มีสถานพยาบาลของเอกชนดำเนินการจำนวน 6 แห่ง

เทศบาลตำบลขามทะเลสอ มีสถานพยาบาล 2 แห่งเป็นโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข 1 แห่งเป็นศูนย์บริการสาธารณสุข 1 แห่ง

เทศบาลตำบลโคกกรวด สถานพยาบาล 4 แห่ง โรงพยาบาล 1 แห่ง ออามัย 1 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง

เมื่อพิจารณาสถานบริการสาธารณสุข ซึ่งประกอบไปด้วยโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ทั้งของภาครัฐบาล และเอกชนรวมทั้งคลินิกแพทย์ต่าง ๆ พอสรุปได้ว่าสามารถให้บริการแก่ประชาชนในเขตผังเมืองรวม นครราชสีมาได้อย่างเพียงพอและจากสภาพปัจจุบันการให้บริการทางแพทย์ของโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ทั้งของ รัฐบาลและเอกชนได้ให้บริการแก่ประชาชนในจังหวัดใกล้เคียงด้วย (ข้อมูลจากกรมการผังเมือง)

3.2.4. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนเมืองนครราชสีมา มีการใช้ประโยชน์ที่ดินดังนี้

ก. การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

● **การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย**

ที่พักอาศัยประเภทหนาแน่นมากและพาณิชยกรรม จะอยู่ในเขตภายในคูเมืองเก่า ตามถนนสายหลักโดยที่พักอาศัยจะอยู่ด้านหลังอาคารพาณิชย์ หรืออยู่ปะปนกับตัวอาคารพาณิชย์ด้วย ที่พักอาศัยในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวมีอาคารไม้บ้างรวมทั้งบ้านพักของหน่วยงานราชการก็อยู่ในเขตเมืองเก่านี้ด้วย

● **การใช้ที่ดินเพื่อการค้าพาณิชยกรรมมีหลายบริเวณ ได้แก่**

1. บริเวณย่านการค้าโดยรอบอนุสาวรีย์แม่ย่าโม บริเวณ ถนนราชดำเนิน ถนนสุนทรารี ถนนโพธิ์กลาง ถนนจอมสุรางค์ยาตร์ รวมถึงถนนจอมพล และถนนมิตรภาพบริเวณหน้าโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา บริเวณนี้เป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองโดยเป็นศูนย์กลางการค้าหลักของชุมชน ลักษณะธุรกิจจะตั้งเป็นแนวสองข้างทางในรูปของการค้าปลีกค้าส่ง สถาบันการเงิน การบริการและห้างสรรพสินค้า ซึ่งนับเป็นศูนย์กลาง

ทางด้านธุรกิจการพาณิชย์ของชุมชนทั้งในระดับเมืองและระดับอนุภูมิภาค โดยลักษณะอาคารจะเป็นตึกแถว 2 ชั้น 3 ชั้น หรืออาจมากกว่า 3 ชั้น

2. บริเวณสองข้างทางบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ช่วงระหว่างตำบลโคกกรวด กับตำบลสุรนารี ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของเทศบาลตำบลโคกกรวด โดยอาคารส่วนใหญ่จะเป็นอาคารพาณิชย์ กระจายตัวอยู่สองฟากถนนและหนาแน่นในช่วงเทศบาลตำบลโคกกรวด และอีกช่วงหนึ่งอยู่ระหว่างตำบลบ้านเกาะ กับเทศบาลตำบลจอหอ บริเวณดังกล่าวมีกิจกรรมทั้งการค้าปลีกและค้าส่งโดยการให้บริการการค้าบางส่วนสำหรับผู้เดินทางผ่านชุมชนด้วย

3. บริเวณถนนชาลยศาสตร์ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ เป็นชุมชนพาณิชย์กรรมเล็ก ๆ ที่ส่วนใหญ่ให้บริการสำหรับคนในชุมชนที่อาศัยในบริเวณนั้นโดยมีกิจกรรมการค้าปลีกเป็นส่วนใหญ่

โดยลำดับที่ 1 นั้นจัดเป็นศูนย์การค้าหลัก และมีความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์ที่ดินมากที่สุด ส่วนลำดับที่ 2 เป็นการค้าในระดับชุมชนส่วนลับที่ 3 เป็นศูนย์การค้าระดับท้องถิ่น

- การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันศาสนา การใช้ที่ดินประเภทนี้จะแทรกอยู่ตามชุมชนที่อยู่อาศัยและพาณิชย์กรรมโดยอยู่ในรูปของวัดจำนวน 98 แห่ง โบสถ์คริสต์จำนวน 4 แห่ง ศาลเจ้าในโรงเจ จำนวน 11 แห่ง ศาลหลักเมืองจำนวน 1 แห่ง ฌาปนสถานอีก 5 แห่ง สำหรับฌาปนสถานบางแห่งแทรกอยู่ตามวัดด้วย

- การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันราชการส่วนใหญ่จะอยู่ใจกลางเมืองบริเวณศาลากลางจังหวัด โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการของจังหวัด มีหน่วยงานของภาคราชการตั้งอยู่เป็นจำนวนมากเช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดศาลฎีกา สภาอากาศ สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดสำนักงานสรรพากรจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด เป็นต้น แต่ก็มีส่วนราชการอื่น ๆ ที่แทรกอยู่ตามชุมชน เช่นสถานีตำรวจสถานีอนามัย ดับเพลิง ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข

- การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาภายในเขตการวางผังเมืองรวมนครราชสีมาทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยการกระจายตัวจะกระจายตัวอยู่ตามชุมชนที่อยู่อาศัยทั่วไปและหนาแน่นในบริเวณถนนมิตรภาพบริเวณโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา และบนถนนสุรนารายณ์ ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาระดับประถมและมัธยม ส่วนระดับการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นมีสถานศึกษาเป็นสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ เทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสถาบันราชภัฏนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน ส่วนสถานศึกษาอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับอาชีวศึกษาทั้งของรัฐ และของเอกชน จะแทรกอยู่ตามชุมชนทั่วไป ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาลนครราชสีมาและบริเวณโดยรอบ

- การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมการใช้ที่ดินประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเกาะตัวหนาแน่นอยู่ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224 (ถนนราชสีมา-โชคชัย) และบางส่วนของบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ช่วงระหว่างเทศบาลตำบลโคกกรวดและช่วงเทศบาลตำบลจอหอส่วนอุตสาหกรรมประเภทที่ไม่ก่อมลภาวะให้แก่ชุมชนจะแทรกอยู่ตามชุมชนภายในเขตเทศบาลหากเมื่อแยกประเภทอุตสาหกรรมพบว่า เป็นอุตสาหกรรมบริการมากที่สุดซึ่งได้แก่พวกซ่อมและบริการเกี่ยวกับเครื่องยนต์ประมาณร้อยละ 63 รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมการผลิต ร้อยละ 23. และเป็นอุตสาหกรรมภายในครอบครัวร้อยละ 10 นอกนั้นเป็นโกดังสินค้าร้อยละ 4

- การใช้ที่ดินเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของเมือง การใช้ที่ดินประเภทแยกออกเป็น

1. การใช้พื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการและการกีฬา ส่วนใหญ่จะแทรกอยู่ตามชุมชนเมืองทั่วไป มีทั้งที่อยู่ในรูปแบบของสวนสาธารณะ, สนามกีฬา ลานโล่ง ประโยชน์ใช้สอยส่วนใหญ่จะใช้สำหรับการประกอบกิจกรรมในทางด้านการศึกษา และนันทนาการตลอดจนใช้เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชน

2. การใช้พื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นพื้นที่เปิดโล่งของชุมชนเมือง พื้นที่สีเขียวดังกล่าวอาจจะอยู่ในรูปของพื้นที่สวนประดับเมือง ทางระบายน้ำของชุมชน ตลอดจนลำคลองต่าง ๆ ซึ่งจัดว่าเป็นการใช้ที่ดินที่มีความสำคัญสำหรับชุมชนเนื่องจากว่าเป็นตัวช่วยในการรักษาธรรมชาติ และ สมดุลย์ตามธรรมชาติของเมือง

3. การใช้พื้นที่สีเขียวเพื่อเกษตรกรรมและป่าไม้ ภายในชุมชนเมืองนครราชสีมาพื้นที่สีเขียวที่เป็นลักษณะของพื้นที่เกษตรกรรมจะโดยรอบ ๆ ชุมชน ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรในการปลูกพืช โดยพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ ได้แก่ข้าว โดยผลที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดได้แก่ตำบลโคกสูง ต.หนองระเวียง และตำบลพุดซา ตามลำดับและไม้ผล ปลูกมากที่ตำบล หนองจะบก บ้านใหม่ และสี่มุม (น้อยหน้า มะม่วง ฝรั่ง)นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชไร่เช่นมันสำปะหลัง โดยปลูกมากใน ตำบลโคกกรวด พุดซา หนองบัวศาลา และ หนองระเวียงตามลำดับ

ข.ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต

ตารางที่ 3.7 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตของพื้นที่ผังเมืองรวมเมืองนครราชสีมา 2552

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่(ไร่)	ร้อยละ
1.ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	52,329.31	26.66
2.ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	15,996.16	8.15
3.ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากและพาณิชยกรรม	6,917.08	3.52
4.อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	4,657.48	2.37
5.อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	6,293.80	3.21
6.ที่โล่งนันทนาการและการรักษาสภาพแวดล้อม	11,063.41	5.64
7.สถาบันการศึกษา	3,992.25	2.03
8.สถาบันศาสนา	1,176.13	0.60
9.สถาบันราชการ	3,731.50	1.90
10.ชนบทและเกษตรกรรม	64,334.40	32.78
11.ถนนและอื่น ๆ	18,544.52	9.45
12.พื้นที่ป่าสงวนอนุรักษ์ป่าไม้	7,244.99	3.69
รวมพื้นที่	196,281.03	100

ที่มา:กรมการผังเมืองกระทรวงมหาดไทย

สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตเป็นการวางนโยบายโดยกรมการผังเมืองกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินหลัก ๆ จำแนกเป็น

- การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย แบ่งออกได้ดังนี้

ก. ที่อยู่อาศัยประเภทหนาแน่นน้อย กำหนดไว้บริเวณทิศตะวันตกของชุมชน สองฟากถนนมิตรภาพ (ตอนโคกกรวด- สามแยกปักธงชัย) บริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณแนวถนนมิตรภาพ พื้นที่บริเวณทิศตะวันออกของทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ และพื้นที่ด้านใต้ของชุมชนบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224 ไปอำเภอโชคชัย และบริเวณทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือไปอุบลราชธานี

ข. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางกำหนดไว้บริเวณโดยรอบของชุมชนย่านพาณิชยกรรม ตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก คือ ถนนมิตรภาพ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224 และทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ

เรื่อง:แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการสำหรับชุมชนเมืองนครราชสีมา

แสดง:การใช้ประโยชน์ที่ดินปี 2542

สัญลักษณ์:

- การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย
- พานิชยกรรม
- สถาบันราชการ
- โรงงานอุตสาหกรรม
- โกดังสินค้า
- ศาสนสถาน
- สถาบันการศึกษา
- เกษตรกรรมและอื่น ๆ

แผนที่ที่ 3.8

ที่มา:กรมการผังเมือง

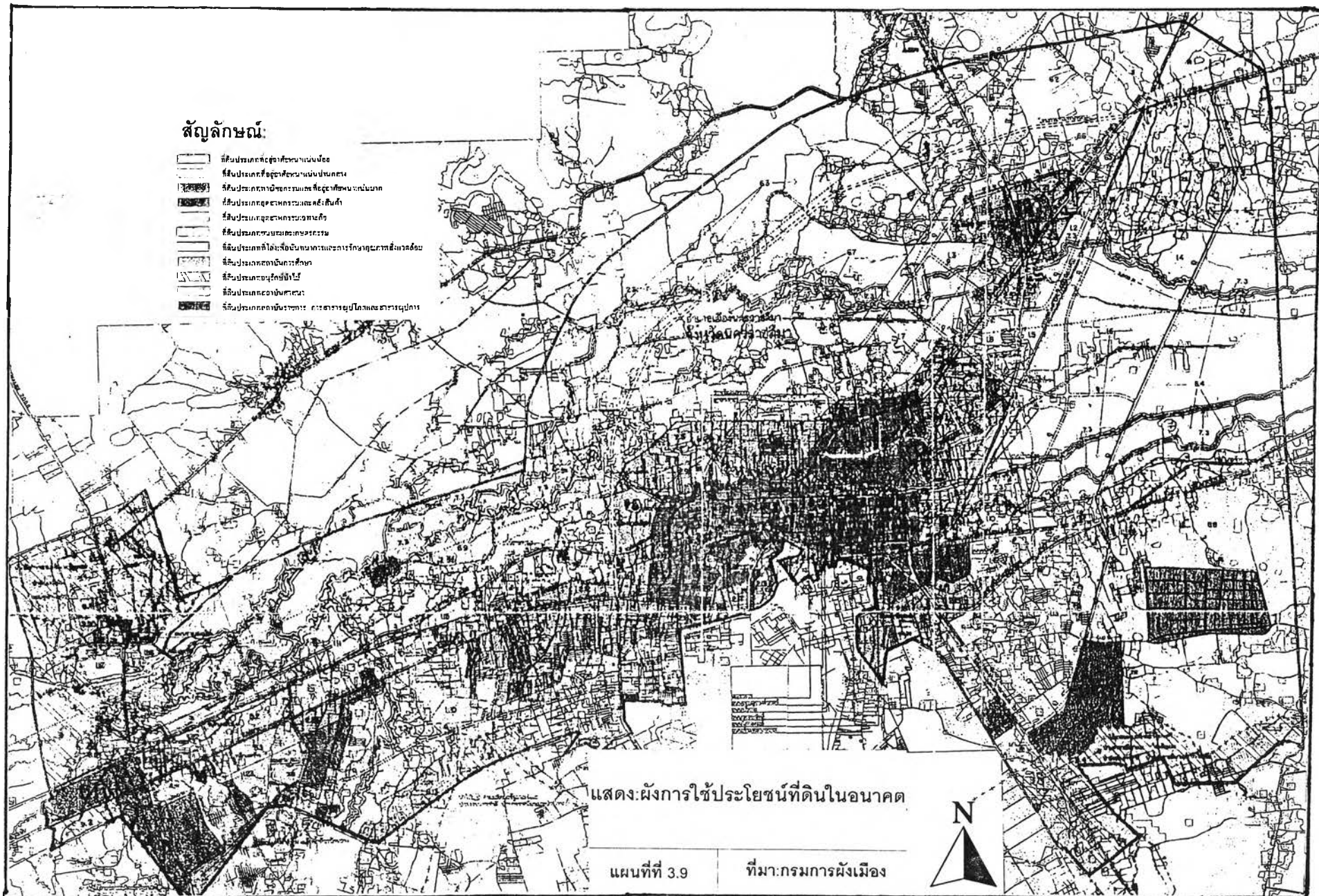
มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์:

- ที่ดินประเภทที่ดินสาธารณะ
- ที่ดินประเภทที่อยู่นอกเขตเมือง
- ที่ดินประเภทที่ดินเกษตรกรรมและที่ดินเกษตรกรรมในชนบท
- ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
- ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม
- ที่ดินประเภทชุมชนและที่อยู่อาศัย
- ที่ดินประเภทที่ดินสาธารณะและราชการ
- ที่ดินประเภทที่ดินสาธารณะ
- ที่ดินประเภทที่ดินสาธารณะ
- ที่ดินประเภทที่ดินสาธารณะ
- ที่ดินประเภทที่ดินสาธารณะ

แสดงผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต

แผนที่ที่ 3.9

ที่มา: กรมการผังเมือง

ค.ที่อยู่อาศัยประเภทหนาแน่นมากและการใช้ที่ดินเพื่อการค้าหรือพาณิชยกรรมกำหนดไว้ภายในคูเมืองพื้นที่โดยรอบคูเมือง และพื้นที่ทางทิศเหนือของสถานีรถไฟ ตลอดจนสองฟากถนนมิตรภาพ และถนนโพธิ์กลาง

- การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม กำหนดไว้สองบริเวณคือบริเวณสี่แยกโคกกรวดและบริเวณต่อเนื่องกับเขตอุตสาหกรรมสุรนารี ฟากตะวันออกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224

- การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจซึ่งอยู่บริเวณสองฟากถนนมิตรภาพใกล้ลาดโคกกรวด บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 205 ตอน จอหอ โนนไทย และบริเวณจุดจอดรถไฟจอหอ

- การใช้ที่ดินเพื่อพื้นที่โล่งและนันทนาการ กำหนดไว้ในพื้นที่สาธารณประโยชน์ สนามกีฬาจังหวัด และอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ รวมถึงบริเวณคูเมืองและกำแพงเมืองด้วย

- การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันราชการ กำหนดบริเวณที่ดินสถาบันราชการและที่ดินของรัฐ

- การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษากำหนดไว้เฉพาะบริเวณที่ดินของสถาบันการศึกษาของรัฐทั้งสิ้น

- การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันศาสนา กำหนดไว้เฉพาะบริเวณที่ดินของศาสนสถานเท่านั้น

- การใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมเป็นพื้นที่รอบชุมชนเมืองต่อเนื่องจากบริเวณที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ซึ่งปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวนั้นได้แก่การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อที่โล่งนันทนาการ และรักษาสภาพแวดล้อมของเมืองโดยร้อยละ 5.64 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อชนบทและเกษตรกรรมร้อยละ 30.78 และการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ป่าสงวนและอนุรักษ์ป่าไม้ ร้อยละ 3.96

3.2.5. ภูมิทัศน์ชุมชนเมืองของพื้นที่ศึกษา

ภูมิทัศน์เมืองของชุมชนเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองที่เป็นที่ราบตัวเมืองถูกโอบล้อมด้วยพื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉพาะพื้นที่นาลักษณะภูมิประเทศโดยรอบ ๆ เป็นที่ราบทั้งหมด ภูมิทัศน์ชุมชนเมืองปัจจุบันประสบปัญหาดังนี้

- ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยจากแนวและความสูงของอาคารที่ปลูกสร้างต่างวาระกันขาดความกลมกลืนกับสภาพเดิม รวมถึงความไม่เป็นระเบียบจากการติดตั้งอุปกรณ์ประกอบสถานที่ เช่น เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า และสายโทรศัพท์ป้ายโฆษณาโดยเฉพาะในเขตเมืองบริเวณระหว่างถนนมหัศจรรย์ที่ติดกับถนนจอมสุรางค์ยาตร์ และถนนอัษฎางค์ พื้นที่ดังกล่าวเป็นในบนาป่าที่ขายของในช่วงตอนกลางคืน สภาพภูมิทัศน์เมือง ติดตั้งอุปกรณ์เสาไฟฟ้า และสายไฟฟ้า ที่สร้างภาพแห่งความไร้ระเบียบ และขาดความสวยงามมากยิ่งขึ้น

- ที่หมายตาบางแห่งถูกบดบังด้วยอาคาร โดยเฉพาะ Local landmarks

- กิจกรรมและย่านขาดความเด่นชัด ปะปนขัดแย้งกัน เช่นพื้นที่เกษตรกรรมบางแห่งถูกบุกรุกแทนที่ด้วยอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย

- บรรยากาศสองข้างทางของเส้นทางสัญจรขาดความร่มรื่นจากสีเขียวของต้นไม้และขาดการขึ้นนำไปสู่ที่หมายตา

- จินตภาพของเมืองต่างไปจากอดีต ผลจากการพัฒนาและนโยบายการพัฒนาเมืองหลักทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเกิดการติดถนนใหม่ ทำให้เส้นทางบางเส้นทางเปลี่ยนไป เกิดขอบเขตใหม่ ทำให้กิจกรรมและย่านใหม่เกิดขึ้น ในชุมชนเมืองทั้งนี้รวมถึงที่หมายตา และจินตภาพของเมืองที่เคยเป็นเมืองหน้าด่านเมืองการทหารมาเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านอุตสาหกรรมและการค้าการบริการของภูมิภาค

3.2.6. การตั้งถิ่นฐานและลักษณะของชุมชน

- เทศบาลนครนครราชสีมาจัดเป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 เป็นศูนย์กลางชุมชนหลักมีบทบาทหน้าที่เป็นชุมชนศูนย์กลางอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการและการบริหารการปกครอง ระดับภาค คือพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างกับระดับจังหวัด

- เทศบาลตำบลขามทะเลสอ เป็นศูนย์กลางชุมชนอันดับ 3 ขนาดเล็กมีบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริการทางการเกษตร

- เทศบาลตำบลจอหอ และเทศบาลตำบลโคกกรวด เป็นชุมชนศูนย์กลางในชนบทมีบทบาทหน้าที่ในการบริการปัจจัยพื้นฐานเป็นชุมชนขนาดเล็ก

จากบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดให้แต่ละชุมชนมีหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปนี้เองที่ทำให้มีการตั้งถิ่นฐานและความหนาแน่นแตกต่างกัน ออกไป โดยภายในชุมชนเทศบาลนครราชสีมาเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นและมีกิจกรรมหลากหลายมากที่สุดการตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่กระจายออกมาจากคูเมืองเดิมโดยมีถนนสายสำคัญ ๆ ภายในเมืองเป็นแกนหลักในการตั้งบ้านเรือนโดยถนนสายสำคัญที่เป็นทั้งพาณิชย์กรรม ย่านการค้า และยังเป็นที่อยู่อาศัยไปด้วย ได้แก่ ถนนราชดำเนินถนนชุมพล ถนนจอมพล โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าในย่านใจกลางเมืองการใช้ประโยชน์ที่ดินยังปะปนกันไปทั้งพาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการและสถาบันศาสนา แต่อย่างไรก็ตามการใช้ประโยชน์ที่ดินในลักษณะเช่นนี้จะเห็นว่ามีความคึกคักทั้งกลางวันและกลางคืน

การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยภายในเขตเมืองจะมีการตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ กระจุกตัวอยู่ตอนกลางของชุมชนโดยการตั้งถิ่นฐานที่มีความหนาแน่นมากที่สุดจะอยู่ในเขตเทศบาลนคร ส่วนเทศบาลอื่น ๆ ได้แก่ เทศบาลจอหอ โคกกรวด จะมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือย่านพาณิชย์กรรมของเมืองจะอยู่แกนกลางบนถนนสายหลักสายมิตรภาพ ปะปนกับที่อยู่อาศัย และที่อยู่อาศัยที่เป็นชุมชนจะกระจายเข้าไปในถนนสายรองอื่น ๆ ภายในเขตเทศบาล

สำหรับเทศบาลขามทะเลสอเป็นเทศบาลที่มีการตั้งถิ่นฐานที่พัฒนามาจากชุมชนเกษตรกรรมการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ยังมีลักษณะคล้ายชุมชนชนบท ทั้งความเป็นอยู่และรูปแบบของที่อยู่อาศัย โดยกระจุกตัวอยู่ใน 2 บริเวณได้แก่ บนถนนชลาลัย และชุมชนบ้านหนองคู

ส่วนบริเวณภายนอกเขตเทศบาลโดยเฉพาะบริเวณรอบ ๆ เทศบาลนคร กระจุกตัวเป็นเมืองครอบคลุมพื้นที่การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากการตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม แต่มีบางส่วนที่เริ่มกระจายการตั้งบ้านเรือนออกมาตามแนวถนนโดยเห็นได้จากทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษามีการตั้งบ้านเรือนตามถนนสาย โคราช - โชคชัย และโคราช - เมืองปัก การตั้งบ้านเรือนที่อยู่ในลักษณะตามแนวถนนเช่นนี้ทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านในเข้าไปเสียโอกาสในการพัฒนา และทำให้การจัดระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการเป็นไปไม่ทั่วถึง ซึ่งในปัจจุบันแม้ว่ามีความพยายามควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ความพยายามดังกล่าวยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ทางด้านสังคมและความเป็นอยู่นั้นเดิมทีเป็นสังคมเกษตรกรรมและมีระบบครอบครัวแบบครอบครัวขยาย แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากผลจากการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นตามมาด้วยโดยเริ่มมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมที่เริ่มเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ช่วงที่ทหารสหรัฐเข้ามาตั้งฐานทัพ ทำให้เศรษฐกิจ กิจกรรมของเมืองเริ่มค่อย ๆ เปลี่ยนไปโดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเข้มข้นมากที่สุดทั้งในเรื่องระบบครอบครัวและวัฒนธรรมประเพณีก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยจากลักษณะของเมืองเก่าที่ชีวิตผูกพันอยู่กับเพื่อนบ้านที่เคารพกฏทางสังคม และกิจกรรมอยู่แต่ในละแวกบ้านกลายกลับมาเป็นระบบครอบครัวเดี่ยวความสัมพันธ์ในชุมชนกลายเป็นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการผูกพันด้วยสัญญาและกฏข้อบังคับ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเริ่มเป็นแบบครัวเรือนขนาดเล็กแต่ยังมีลักษณะการเกาะกลุ่มกันอยู่ โดยเฉพาะนอกเขตเทศบาล และบางแห่งกลายเป็นหมู่บ้านจัดสรร สภาพของ

เมืองเก่าในชุมชนเมืองนครราชสีมายังคงมีให้เห็นอยู่บ้างในรูปแบบของสถาปัตยกรรม เช่นกำแพงเมืองเก่า ประตูเมืองเก่า ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบที่อนุรักษ์เอาไว้ บ้านเรือนที่สร้างขึ้นในสมัยใหม่ ส่วนมากจะเป็นรูปทรงร่วมสมัย และทรงไทยกลายเป็น แต่อย่างไรก็ตามภายในสังคมภายในสังคมของคนเมืองนครราชสีมายังมีความเกี่ยวพันกันอยู่บ้าง สังเกตได้จากความเอื้อเฟื้อต่อคนชราและเด็กในการขึ้น ลงรถประจำทาง และข้ามถนน ตลอดจนความเอื้ออาทรจากคนในเมืองสำหรับคนต่างถิ่น สำหรับคนต่างถิ่นยังมีในระดับสูง นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากภาคเกษตรเข้ามาในภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมรวมถึงภาคบริการอื่น ๆ นับว่ามีผลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากการดำเนินวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

การตั้งถิ่นฐานมีความสัมพันธ์กับระบบชุมชนซึ่งภายในระบบชุมชนต้องให้บริการต่าง ๆ ภายในชุมชน ที่พิจารณาโดยการเคหะแห่งชาติได้เสนอแนะไว้ว่า ชุมชนต้องประกอบไปด้วย

1.สถานบริการอนามัย	5.สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
2.บริการสื่อสาร	6.สถานศึกษา
3.สวนสาธารณะ	7.ศูนย์บริการอาชีพ
4.สนามกีฬา	8.บริการขนส่งมวลชน

ข้อเสนอแนะดังกล่าวมุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยจะเห็นว่าพื้นที่สีเขียวเป็นส่วนหนึ่งของระบบชุมชนที่จะทำให้คนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยในปัจจุบันบทบาทของพื้นที่สีเขียวเริ่มมีบทบาทในสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น โดยจะใช้พื้นที่เหล่านั้นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมของสังคมอีกด้วยส่งเสริมความน่าอยู่ของเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับพื้นที่สีเขียวนั้น

โดยสภาพสังคมในปัจจุบันของคนในชุมชนเมืองนครราชสีมาที่มีความสัมพันธ์ในสังคมที่เป็นทางการมากขึ้น ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนในชุมชนมีความต้องการหลากหลายมากขึ้นในแต่ละอาชีพมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่คนในสังคมมีความต้องการที่เหมือนกันก็คือความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยสำคัญเป็นอันดับ 1 ของคนในปัจจุบันการที่จะได้มาซึ่งปัจจัยดังกล่าวต้องมีการแข่งขันกันสูง เนื่องจากทรัพยากรเนื่องจากทรัพยากรที่มีอยู่ค่อย ๆ หมดไป ส่วนแบ่งของทรัพยากรต่อประชากรเริ่มที่จะลดลง คนในสังคมต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตอบสนองความจำเป็นในชีวิต เมื่อการทำงานหนักมากขึ้น เวลาว่างที่จะไปพักผ่อนก็มีน้อยลงชีวิตมีความสัมพันธ์กับที่บ้านและที่ทำงานมากขึ้น ดังนั้นเมืองจึงจำเป็นต้องมีการจัดสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้บริการกับชุมชน เหตุผลดังกล่าวทำให้ต้องมีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เหมาะสมสอดคล้องกับเมือง

นอกจากนั้นเมืองยังมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเมืองเนื่องจากสภาวะสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีการเสื่อมโทรมลง อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมีสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการพัฒนาเมืองเนื่องจากว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากกิจกรรมการพัฒนาเมืองที่มีผลกระทบต่อคนชุมชน โดยปกติสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเอง และแต่ละสิ่งมีจุดสมดุลของตัวเอง แต่ถ้าหากธรรมชาตินั้นมีมากหรือน้อยจนเกินไป อาจทำให้เกิดโทษกับมนุษย์ได้ แต่อย่างไรก็ตามในการพัฒนาเมืองที่พัฒนาในด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เช่นเมืองนครราชสีมา นั้น ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สภาวะแวดล้อมของชุมชนเมืองเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในปัจจุบันสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่ในสภาวะดังต่อไปนี้

1.มลภาวะทางอากาศ

มลพิษทางอากาศที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยส่วนรวมทั้งที่เกิดในบรรยากาศ เกิดจากยานพาหนะจากอุตสาหกรรมและจากกิจกรรมทั่วไปต้นค่อนข้างจะเบาบางเมื่อเปรียบ

เทียบกับกรุงเทพมหานคร ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับกลิ่น ฝุ่นละอองและควัน ซึ่งเกิดจากธรรมชาติ การจราจร อุตสาหกรรม และการเผาขยะมูลฝอย โดยในปัจจุบันพบว่า มีสถานการณ์ดังนี้

- กลิ่นต่าง ๆ ที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งจะมีสารพิษเจือปน กลิ่นเหล่านี้จะรบกวนคนงานในโรงงานและประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงเนื่องจากปัจจุบันยังมีโรงงานขนาดเล็กที่และสถานประกอบการอุตสาหกรรมอาหารที่แทรกอยู่ในชุมชน โดยในปัจจุบันพบโรงงานเหล่านี้กระจายเป็นจุด ๆ อยู่ในเขตชุมชนสีบศิริ บนถนนมุขมนตรี ที่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมอาหารพื้นเมืองได้แก่ การทำหมุยอ หมุยยอง

- ฝุ่นละออง ที่เกิดจากการจราจร อุตสาหกรรม การก่อสร้างและธรรมชาติจะมีมากในฤดูแล้ง จากสถิติการตรวจวัดเมือง ของศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต 5 ได้ทำการตรวจวัดฝุ่นละอองระหว่างวันที่ 17 มีนาคม- 28 เมษายน 2538 ที่บริเวณสถานีที่ทำการไปรษณีย์จอมสุรางค์ ซึ่งเป็นบริเวณใจกลางเมืองและการจราจรหนาแน่น โดยตรวจวัดเป็นค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน พบว่ามีค่าเฉลี่ยตลอด 24 ชั่วโมงอยู่ระหว่าง 51-129 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งยังไม่เกินมาตรฐานที่ U.S.EPA กำหนดไว้ไม่เกิน 150 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

- มลพิษทางอากาศอื่น ๆ เช่นคาร์บอนมอนอกไซด์ ออกไซด์ของไนโตรเจน และสารตะกั่ว อันเกิดจากการจราจรหนาแน่นบนถนนสายต่าง ๆ ในชุมชนเมือง เช่นตลาด โรงเรียนและในเวลาเร่งด่วน และข้อมูลการตรวจวัดมลพิษทางอากาศของศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต 5 ช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน 2538 ณ จุดตรวจวัดที่ทำการไปรษณีย์จอมสุรางค์ซึ่งอยู่ใจกลางเมืองและการจราจรหนาแน่น พบว่า ประมาณ ตะกั่วในบรรยากาศทุกเส้นทางมีค่าในระดับไม่เกิน 3.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งมาตรฐานของประเทศไทยกำหนดไว้ไม่เกิน 10 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าเฉลี่ย 1 ชั่วโมงสูงสุด คือ 12 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตรที่ไม่เกินมาตรฐานคุณภาพอากาศของประเทศไทย ซึ่งกำหนดไว้ที่เฉลี่ย 1 ชั่วโมงไม่เกิน 50 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนปริมาณสารพิษอื่น ๆ ได้แก่ ออกไซด์และไนโตรเจนพบว่ามีในอากาศแต่มีในปริมาณน้อย

2. มลพิษทางเสียง ปัญหามลพิษทางเสียงในชุมชนเมืองนครราชสีมาเป็นปัญหาที่เกิดจากการจราจรของยานพาหนะประเภทต่าง ๆ และเสียงจากรถโฆษณา ซึ่งเป็นที่นิยมในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และโฆษณาต่าง ๆ จากสถิติปริมาณร้อยละของยานพาหนะที่มีระดับเสียงเกินมาตรฐานที่ตรวจวัดในเทศบาลเมืองนครราชสีมา ในปี 2531 พบว่า ร้อยละ 84 ของรถยนต์โดยสารร้อยละ 72.5 ของรถบรรทุก ร้อยละ 30.8 ของรถยนต์ดีเซลส่วนบุคคล และร้อยละ 5.4 ของจักรยานยนต์ที่มีการตรวจวัดระดับเสียงเกินมาตรฐาน (100 เดซิเบล ที่ระยะ 0.5 เมตร) นอกจากสถานีตรวจวัดระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ สถานีชั่วคราว ในปี 2531 และ 2532 จำนวน 3 สถานีด้วยกันในบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่นพบว่ามีค่าระดับเสียงเฉลี่ยเกินกว่า 70 เดซิเบลเล็กน้อย ซึ่งยังไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อการได้ยินของประชาชนทั่วไปเท่าใดนัก แต่ก็ควรมีการเฝ้าระวังให้มีระดับเกิน 70 เดซิเบล และการตรวจระดับเสียงในชุมชนเมืองนครราชสีมา โดยศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต 5 พบว่าเกือบทุกบริเวณที่ทำการตรวจวัดมีค่าระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมงเกิน 70 เดซิเบล โดยเฉพาะบริเวณริมถนนจอมสุรางค์ยาตร์ ถนนสุรนารี และถนนอัษฎางค์อยู่ระหว่าง 73.0-76.3 เดซิเบลซึ่งมาตรฐานที่เป็นอันตรายต่อการได้ยินของมนุษย์ที่ U.S.EPA กำหนดไว้ไม่เกิน 70 เดซิเบล

3. การขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและภูมิทัศน์งดงาม เนื่องจากชุมชนเมืองนครราชสีมาเติบโตมาโดยไม่มี การจัดระบบผังเมืองและการออกแบบเมืองไม่มีการเตรียมพื้นที่สาธารณะหรือออกแบบรูปร่างหน้าตาของเมืองให้เห็นภาพลักษณ์ของเมืองโดยเห็นได้จากภายในเมืองไม่มีที่ว่างและพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ ครั้นชุมชนขยายตัวมากขึ้นปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียวภายในเมืองจึงปรากฏขึ้น วัตถุประสงค์ของเมืองจึงปราศจากพื้นที่สาธารณะที่เคยใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในเมืองของคนในชุมชนก็กลายเป็นอาคารร้านค้าและใช้ประโยชน์ด้านการพาณิชย์

4.มลภาวะทางน้ำ

มลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นจะเป็นภาวะเน่าเสียของน้ำตามแหล่งต่างๆ เพราะกิจกรรมประเภทหลายประเภทจะเกาะตัวอยู่ริมน้ำ โดยเฉพาะในลำตะคองเนื่องจากมีตั้งอยู่ของบ้านเรือนประชาชน และแหล่งเกษตรกรรมอยู่ริมน้ำตลอดเส้นทางน้ำ โดยภาวะเน่าเสียและมีสิ่งปนเปื้อนในแหล่งน้ำดิบ เพื่ออุปโภคบริโภค เช่น ลำตะคอง โดยบริเวณที่มีปัญหาได้แก่บริเวณอันเป็นที่ตั้งของชุมชน บริเวณหลังโรงพยาบาลนครราชสีมา บริเวณหมู่บ้านวิไอพี นอกจากนั้นภาวะของน้ำเน่าเสียในคูเมืองโดยรอบโดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกด้านหน้าวัดสุทธิจินดาที่มีขยะของเสียลอยกระจายอยู่ในมุมด้านติดกับศาลจังหวัด

5.สภาวะชุมชนแออัด เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งการจ้างงานที่ทำให้ภายในเมืองมีชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันหนาแน่นหลายชุมชนโดยในปัจจุบันชุมชนที่อยู่อาศัยภายในเขตเมืองมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.8 แสดงชุมชนภายในเขตเมือง

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	ที่ตั้ง	พื้นที่/ไร่	ครอบครัว	หลังคาเรือน	จำนวนประชากร
1	เกษตรสามัคคี	มหาราช	20	167	167	772
2	เกษตรสามัคคี 2	มหาราช	20	142	135	685
3	เดชอุดมพัฒนา	เดชอุดม	130	445	412	1,609
4	เดชอุดมสามัคคี	เดชอุดม	300	375	340	1,710
5	ท้าวสุระชอย 3	ท้าวสุระ	40	233	291	1,161
6	ท้าวสุระเบญจรงค์	เบญจรงค์ ชอย 8	300	212	197	794
7	ทุ่งสว่าง-ศาลาลอย	พ่ายพิทศ	300	511	423	2,007
8	บ้านบุมะค่า	มิตรภาพ	57	106	96	466
9	บ้านตะคองเก่า	มิตรภาพ 4	20	147	139	643
10	บ้านหนองโสน	ไชยณรงค์	74	231	201	981
11	บ้านสก	วัชรสุษดี	10	102	79	341
12	บ้านรุ่งเรือง-บุญเรือง	สีบศิริ	50	491	552	2,093
13	บ้านคลองโพธิ์	มิตรภาพ	225	151	143	716
14	เบญจรงค์ชอย 5	เบญจรงค์	12	192	143	654
15	เบญจรงค์สามัคคี	เบญจรงค์ ชอย 6	20	161	149	739
16	ประสพสุข	มุขมนตรี	19	240	213	831
17	พานิชเจริญ	เดชอุดม	280	463	554	1,901
18	มุขมนตรี	มุขมนตรี	45	198	176	757
19	มหาชัย	มหาชัย	120	173	166	778
20	ราชนิกุล 2	ราชนิกุล	13	372	182	696
21	ราชนิกุล 3	ราชนิกุล	11	200	185	789
22	วัดทุ่งสว่าง	พ่ายพิทศ	190	278	328	994

23	วัดบูรพ์	มหาตไทย	22	175	166	625
24	วัดม่วง-วัดสะแก	ราชดำเนิน	4	83	81	281
25	วัดเลียบ	มิตรภาพ	90	207	198	1,037
26	วัดหนองบัวรอง	จอมสุรางค์ยาตร์	15	150	98	552
27	เสาสูง	เดชอุดม	40	258	248	1,000
28	ลำโรงจันทร์	มิตรภาพ	50	166	133	607
29	สุรวิชัย	มุขมนตรี	5	70	48	239
30	สามแยกเมืองปัก	มิตรภาพ	40	152	153	657
31	เสาธงสมอราย	มุขมนตรี	35	284	273	645
32	สวนพริกไทย	มิตรภาพ	50	239	231	1,289
33	หนองไผ่ล้อม	เดชอุดม	400	612	654	2,122
34	หนองแก้งช้าง	สีบศิริ 3	15	167	162	609
35	หลังวัดสามัคคี	มิตรภาพ	10	94	88	349
36	หลังวัดสุทธิจินดา	ราชดำเนิน	15	160	150	820

ที่มา: เทศบาลนครนครราชสีมา

ชุมชนที่อยู่ภายในเมืองเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่นมากกว่าชุมชนบริเวณอื่น ๆ ในเมือง เนื่องจากบริเวณพื้นที่เหล่านี้เป็นย่านที่อยู่อาศัยที่มีการอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นมีประชากรอาศัยอยู่มากโดยเฉพาะชุมชนราชสีห์หลังวัดสุทธิจินดาเสาสูง วัดหนองบัวรอง สุรวิชัยที่มีความหนาแน่นสูงกว่าชุมชนอื่น ๆ